

Sportverenigingen

Een selectie uit de monitor Sport en corona II – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Resie Hoeijmakers

Janine van Kalmthout

Peter van Eldert

Oplegger – Sportverenigingen

Dit document bevat het hoofdstuk ‘Sportverenigingen’ uit de monitor Sport en corona II - De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor sportverenigingen, in het bijzonder de financiële gevolgen. Het hoofdstuk gaat onder andere in op de gevolgen voor verenigingsactiviteiten, ledenontwikkeling en -binding, financiële huishouding, overlevingsstrategieën, het gebruik van ondersteuningsmaatregelen en de veerkracht van verenigingen. Dit hoofdstuk is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de monitor Sport en corona II, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond monitor Sport en corona II

De monitor Sport en corona II bundelt de tot en met november 2020 beschikbare ‘coronaonderzoeken’ in de sportwereld. Met elkaar geven deze onderzoeken een beeld van de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport-, speel- en actief beweeggedrag, de organisatie en de financiering van de sport in Nederland. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, ongeorganiseerde sport, topsport, sportevenementen en de ondersteuningsstructuur (sportbonden, NOC*NSF). De rapportage is uitgevoerd door het Mulier Instituut met steun van het ministerie van VWS en in samenwerking met een groot aantal partijen uit de sportsector.

Deze rapportage is de tweede in een reeks monitorrapportages en één van de eerste activiteiten van het nieuw opgerichte kennisconsortium Sport en corona. In het kennisconsortium Sport en corona hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform Sportencorona ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

1. Sportverenigingen

Resie Hoeijmakers, Janine van Kalmthout en Peter van Eldert

Dit hoofdstuk beschouwt de gevolgen van de coronamaatregelen voor sportverenigingen, in het bijzonder de zorgen en veerkracht van sportverenigingen (paragraaf 3.1) en de financiële gevolgen (paragraaf 3.2).

1.1 Zorgen en veerkracht sportverenigingen

De cijfers over sportverenigingen zijn gebaseerd op een onderzoek onder 1.141 sportverenigingen in Nederland.¹ De dataverzameling heeft van 25 september tot en met 13 oktober 2020 plaatsgevonden.² Gedurende deze periode zijn enkele verscherpende maatregelen voor sportverenigingen ingevoerd (zie paragraaf 1.2). Per 29 september werd geen publiek bij sportwedstrijden meer toegestaan en hebben sportkantines hun deuren moeten sluiten. Op 13 oktober is aangekondigd dat vanaf de volgende dag 22.00 uur amateursportwedstrijden waren verboden, volwassenen in groepjes van maximaal vier personen op anderhalve meter mochten sporten en in binnenruimtes maximaal 30 personen per zelfstandige ruimte konden sporten.³ Wat betreft de zorgen, veerkracht en financiën zijn de resultaten vergeleken met eerdere peilingen in de zomer van 2020 (8 juli t/m 31 augustus) en het voorjaar van 2020 (1 april t/m 13 april 2020).

Hervatting verenigingsactiviteiten

Tijdens de dataverzamelingsperiode (25 september tot en met 13 oktober) is gevraagd in hoeverre sport- en clubactiviteiten op dat moment bij de vereniging waren hervat. Dit is gevraagd voordat alle amateursportwedstrijden werden verboden. Figuur 3.1 laat zien dat sportverenigingen op het moment van de dataverzameling veelal niet op het oude niveau draaiden. Bij ongeveer de helft van de verenigingen waren (bijna) alle trainingen/lessen/cursussen hervat (55%), bij een derde van de verenigingen waren (bijna) alle competities/toernooien/wedstrijden hervat (33%) en bij één op de acht verenigingen vonden (bijna) alle vergaderingen/bijeenkomsten weer op locatie plaats (12%). Clubactiviteiten, zoals feesten, kamp, rommelmarkt en quizavonden waren nauwelijks hervat. Redenen waarom activiteiten niet of nauwelijks zijn hervat variëren tussen angst voor het virus in relatie tot risicogroepen en beperkingen van de anderhalve meter.

Kijkende naar de mate waarin trainingen/lessen/cursussen en competities/toernooien/wedstrijden zijn hervat, zijn grote verschillen te zien tussen typen verenigingen. Bij het merendeel van de zalsportverenigingen (o.a. judo, basketbal, gymnastiek, 83%) en veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 78%) waren (bijna) alle trainingen/lessen/cursussen hervat, terwijl dit voor ongeveer een derde van de overige binnensportverenigingen (o.a. zwemmen,

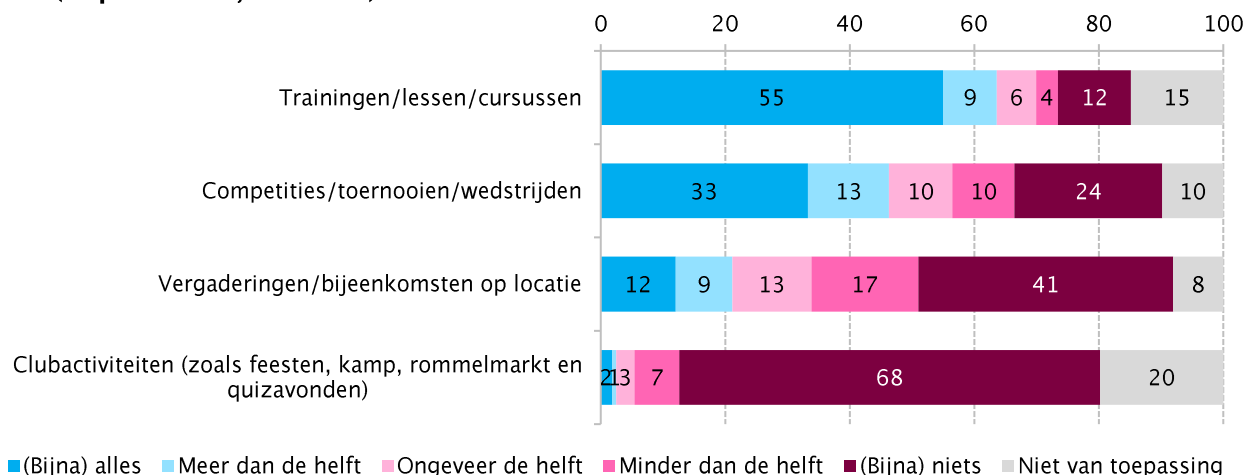
¹ Zie R. Hoeijmakers & J. van Kalmthout (2020) *Gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen. Stand van zaken najaar 2020*. Utrecht: Mulier Instituut. Dit rapport geeft een breder en diepergaand beeld van de gevolgen van de coronacrisis voor het reilen en zeilen bij sportverenigingen. Onderhavig hoofdstuk is hierop gebaseerd en focust op de financieel-economische gevolgen voor de verenigingen.

² In totaal zijn van 415 sportverenigingen in het Verenigingspanel en 726 sportverenigingen via de open link de vragenlijsten geanalyseerd. De sportverenigingen vormen een acceptabele afspiegeling van de totale groep sportverenigingen in Nederland. Om de representativiteit van de steekproef te waarborgen is de steekproef gewogen naar grootte van de vereniging en type sport.

³ Van 4 tot en met 18 november golden nog strengere maatregelen, maar die maakten voor de meeste sportverenigingen geen verschil meer omdat alle activiteiten al stil lagen. Deze strengere maatregelen betekenden voor tennis dat niet meer kon worden gedubbeld en dat zwemverenigingen te maken kregen met een gesloten zwembad.

bridge, darts, 30%) en overige buitensportverenigingen (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules, 35%) gold. Ook de competities/toernooien/wedstrijden waren met name bij zaalsport- en veldsportverenigingen hervat, en in mindere mate bij overige binnensport- en overige buitensportverenigingen.

Figuur 3.1 De mate waarin sport- en clubactiviteiten bij de vereniging zijn hervat in oktober 2020 (in procenten, n=1.141)

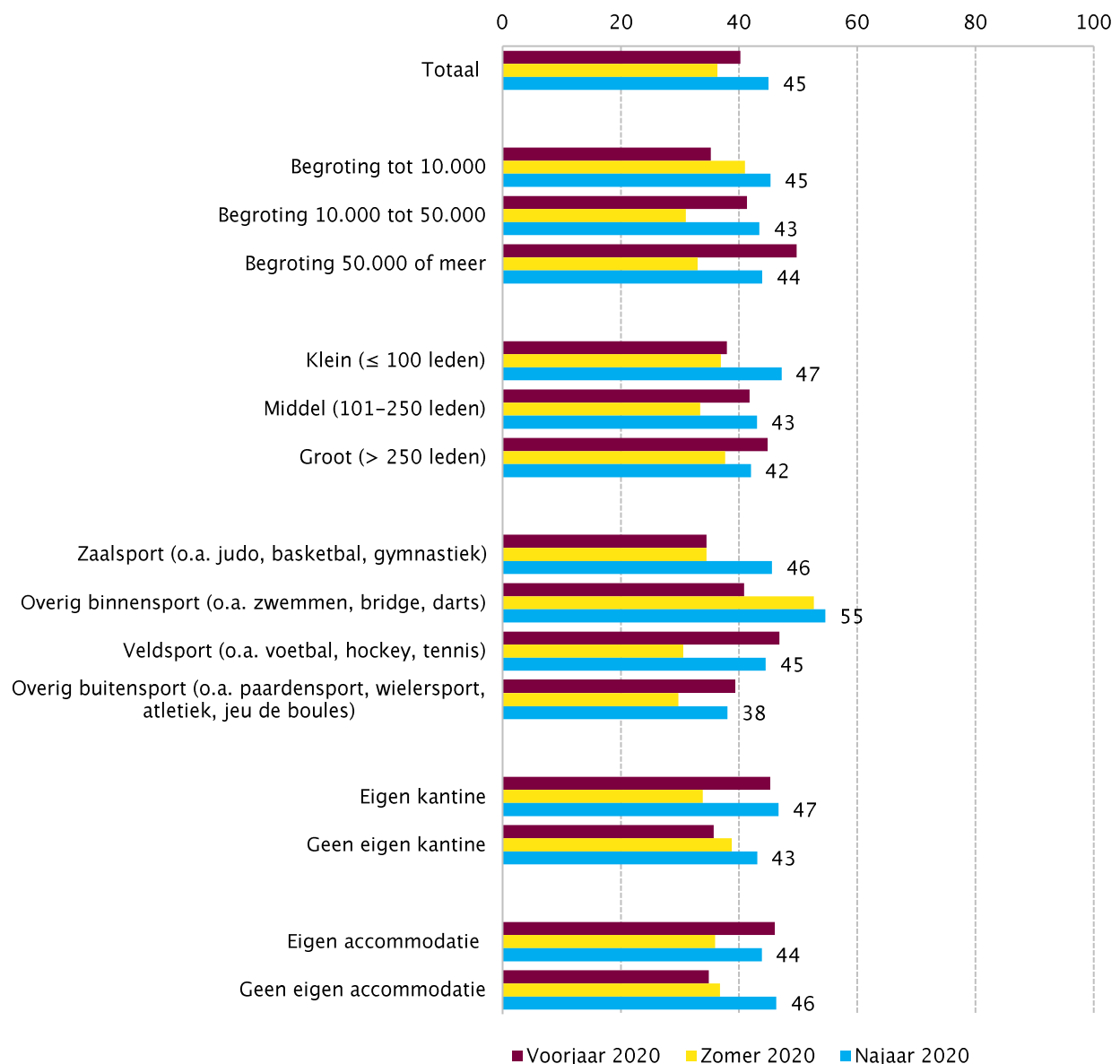

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Zorgen bij verenigingen

Bijna de helft van de verenigingsbestuurders (45%) geeft aan zich (ernstige) zorgen te maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging (zie figuur 3.2). Verenigingen maken zich vooral (ernstige) zorgen over het verlies van leden/vrijwilligers, de financiële situatie en de gezondheid van (oudere) leden. Wanneer de zorgen bij verenigingen over de gevolgen van de coronacrisis worden vergeleken met eerdere peilingen in de zomer van 2020 (8 juli tot en met 31 augustus 2020) en het voorjaar van 2020 (1 april tot en met 13 april 2020), zijn iets meer verenigingsbestuurders zich (ernstige) zorgen gaan maken over de toekomst van hun vereniging dan in de zomer (36%) en het voorjaar (40%) het geval was. De aard van de zorgen is veelal gelijk gebleven. Met name overige binnensportverenigingen (55%) maken zich (ernstige) zorgen over hun toekomst. In vergelijking met eerdere peilingen in 2020 zijn vooral verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro), kleine verenigingen (≤ 100 leden), zaalsportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie zich meer zorgen gaan maken. De mate waarin verenigingen zich zorgen maken, hangt samen met de mate waarin verenigingen ledendaling en inkomstenderving ervaren.

Figuur 3.2 De mate waarin sportverenigingen zich zorgen maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging in het voorjaar, de zomer en het najaar van 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, voorjaar n=3.256; zomer n=456;

najaar n=1.141)

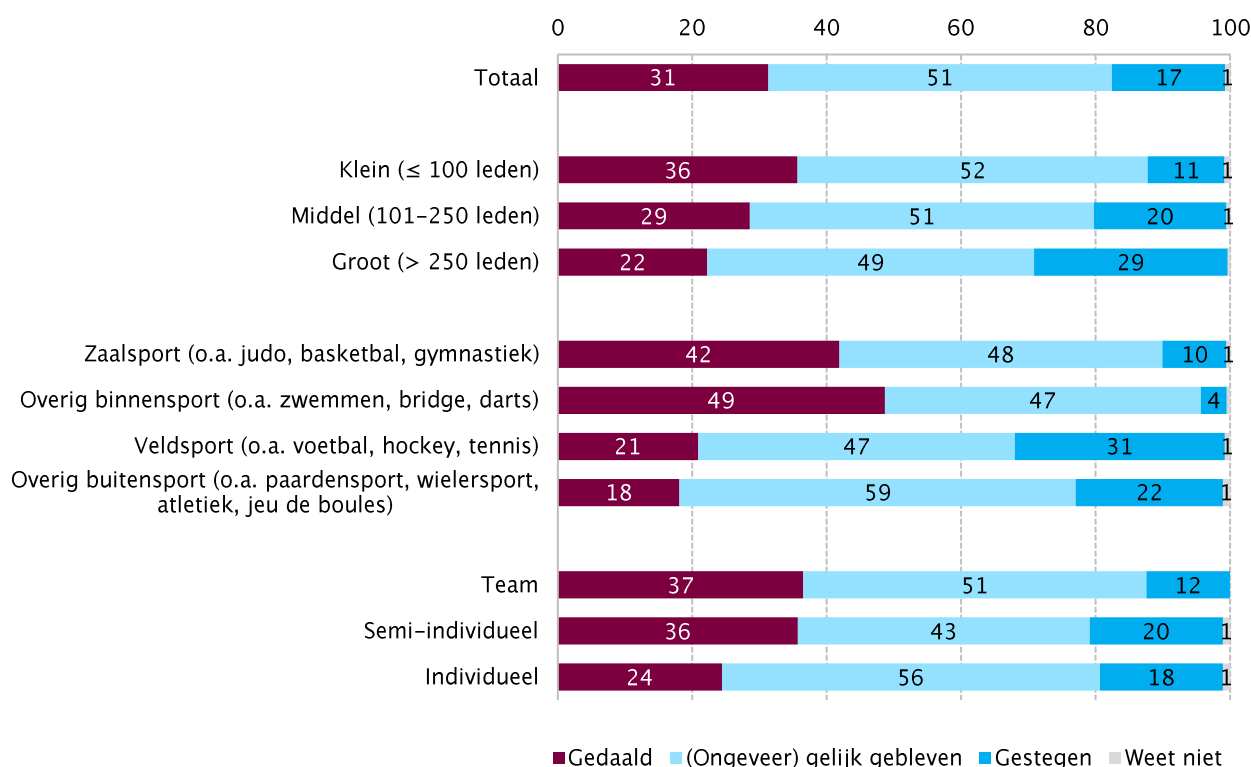
Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april, juli/augustus, oktober 2020.

Gevolgen ledenontwikkeling en vrijwilligers

Bij één op de drie verenigingen (31%, zie figuur 3.3) is het ledental tussen september 2019 en september 2020 gedaald. Van deze verenigingen geeft drie kwart (78%) aan dat de ledendaling deels (35%), voornamelijk (28%) of heel erg (16%) aan de coronacrisis kan worden toegeschreven. Met name overige binnensportverenigingen (o.a. zwemmen, bridge, darts, 49%), zaalsportverenigingen (o.a. judo, basketbal, gymnastiek, 42%), teamsportverenigingen (37%), semi-individuele sportverenigingen (36%) en kleine sportverenigingen (≤ 100 leden, 36%) hebben met ledendaling te maken. De helft van de verenigingen met ledendaling (49%) heeft in het afgelopen jaar meer dan 10 procent van het totale ledenaantal verloren. Bij één op de zes verenigingen (17%) is het aantal leden in het afgelopen jaar gestegen. Dit zijn met name veldsportverenigingen (en dan voornamelijk bij tennis, golf, honk- en softbal 31%, zie ook hoofdstuk 2) en

grote verenigingen (> 250 leden). Verenigingen met een ledenstijging in het afgelopen jaar maken zich minder vaak (ernstige) zorgen (26%) om de gevolgen van de coronacrisis dan verenigingen waar het ledenaantal gelijk is gebleven (39%) of gedaald (65%). Van de verenigingen waar leden hun lidmaatschap hebben opgezegd als gevolg van de coronacrisis, geeft ongeveer de helft (55%) aan dat dit gaat om specifieke groepen. Specifieke groepen die verenigingen waar leden hun lidmaatschap hebben opgezegd noemen, zijn 65-plussers (37%), mensen met een beperking en/of chronische aandoening (19%) en mensen met beperkte financiële middelen (12%).

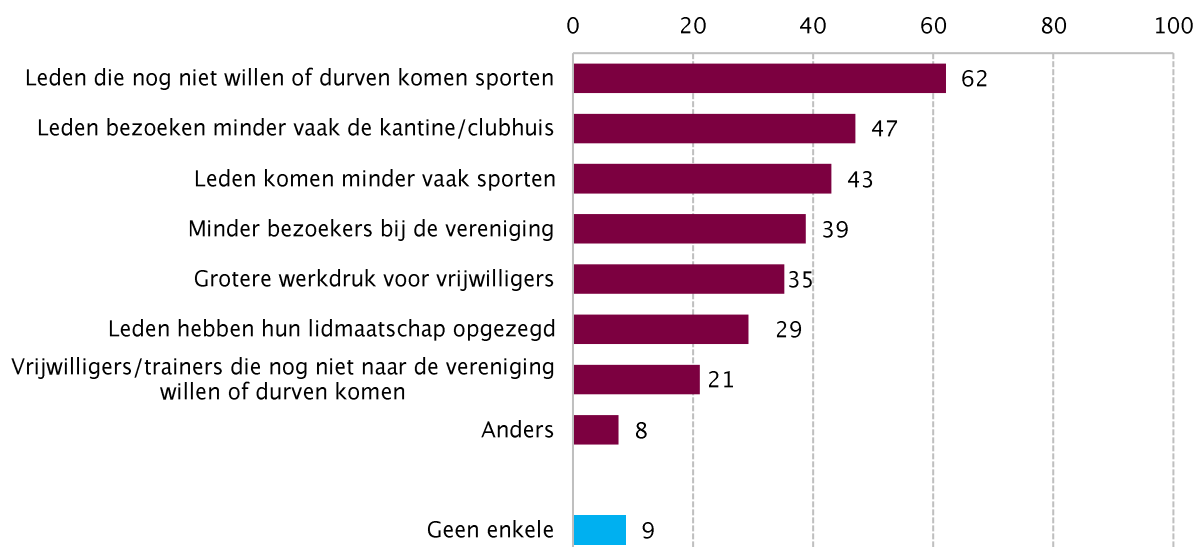
Figuur 3.3 De ontwikkeling van het ledental bij sportverenigingen tussen september 2019 en september 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=1.141)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Twee derde van de sportverenigingen (62%) heeft te maken met leden die nog niet willen of durven sporten (zie figuur 3.4). Van deze verenigingen geeft twee derde (67%) aan dat dit specifieke groepen mensen betreft, zoals 65-plussers (51%) of mensen met een beperking en/of chronische aandoening (36%). Andere nadelige gevolgen die verenigingen ervaren met betrekking tot leden, bezoekers en vrijwilligers zijn dat leden minder vaak de kantine/het clubhuis bezoeken (47%), leden minder vaak komen sporten (43%), de vereniging minder bezoekers heeft (39%) en dat de werkdruk voor vrijwilligers is vergroot (35%). Eén op de vijf verenigingen (21%) heeft te maken met vrijwilligers en/of trainers die nog niet naar de vereniging willen of durven komen. Daarnaast zegt een kwart van de verenigingen (24%, zie figuur 3.5) dat de coronacrisis een negatieve invloed heeft op de bereidheid van vrijwilligers om zich voor de vereniging in te zetten. Dit is het vaakst het geval bij zaalsportverenigingen (30%) en overige buitensportverenigingen (28%). Verenigingen die een negatieve invloed van de coronacrisis op de bereidheid van vrijwilligers ervaren, maken zich vaker (ernstige) zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging.

Figuur 3.4 Ervaren nadelige gevolgen coronacrisis voor leden, bezoekers en vrijwilligers bij sportverenigingen, oktober 2020 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=1.141)

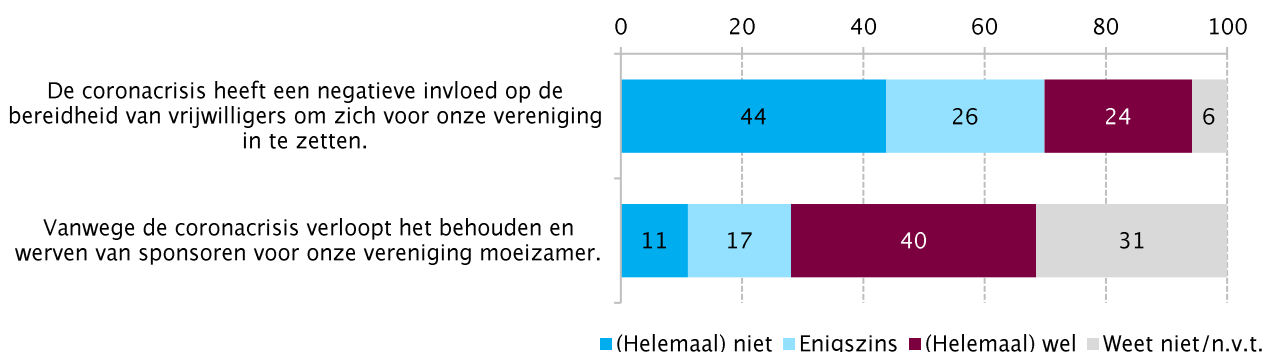
Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Gevolgen contributie en sponsoring

Aan het begin van de coronacrisis in het voorjaar van 2020 heersten bij verenigingen twijfels over het innen van sponsorgeld en contributies.⁴ Vier op de tien verenigingen (40%, zie figuur 3.5) geven aan dat vanwege de coronacrisis het behouden en werven van sponsors voor de vereniging moeizamer is verlopen. Bij ongeveer één op de tien verenigingen (11%) heeft de coronacrisis (tot nu toe) geen negatieve invloed gehad op sponsors. Kijkende naar de inning van de contributies, heeft een klein gedeelte van de sportverenigingen besloten het volledige bedrag (4%) of een gedeelte (15%) van de contributie terug te storten of niet te innen omdat leden een tijdje niet hebben kunnen sporten (zie figuur 3.6). Het zijn overwegend zaalsportverenigingen (8% het volledige bedrag en 26% een gedeelte) en overige binnensportverenigingen (7% het volledige bedrag en 25% een gedeelte) die het volledige bedrag of een gedeelte van de contributie hebben teruggestort of niet geïnd. Andere vormen van teruggave van contributie die verenigingen noemen zijn het organiseren van extra trainingen/doortrainingen buiten het seizoen, geen contributieverhoging doorvoeren en korting op de contributie later in het jaar doorvoeren.

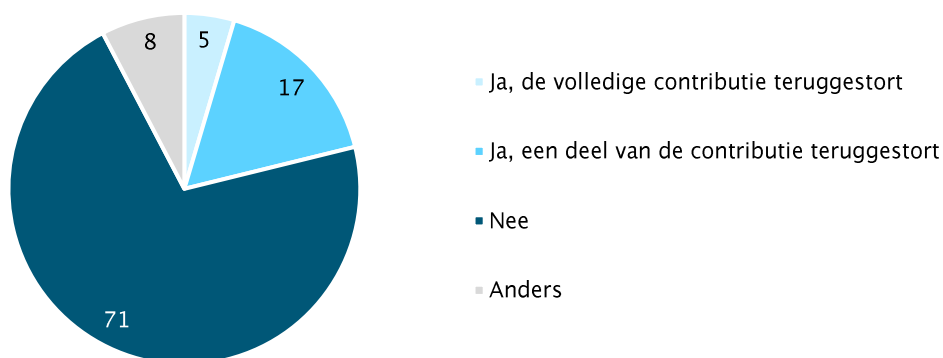
⁴ Hoeijmakers, R. & Kalmthout, J. van (2020). [Gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen: onderzoek naar de gevolgen van de beperkende maatregelen in verband met het coronavirus](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Figuur 3.5 Gevolgen coronacrisis voor vrijwilligers en sponsoring bij sportverenigingen, oktober 2020 (in procenten, n=1.141)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Figuur 3.6 Gevolgen coronacrisis voor terugstorten/niet innen contributies bij sportverenigingen in 2020 (in procenten, n=1.141)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

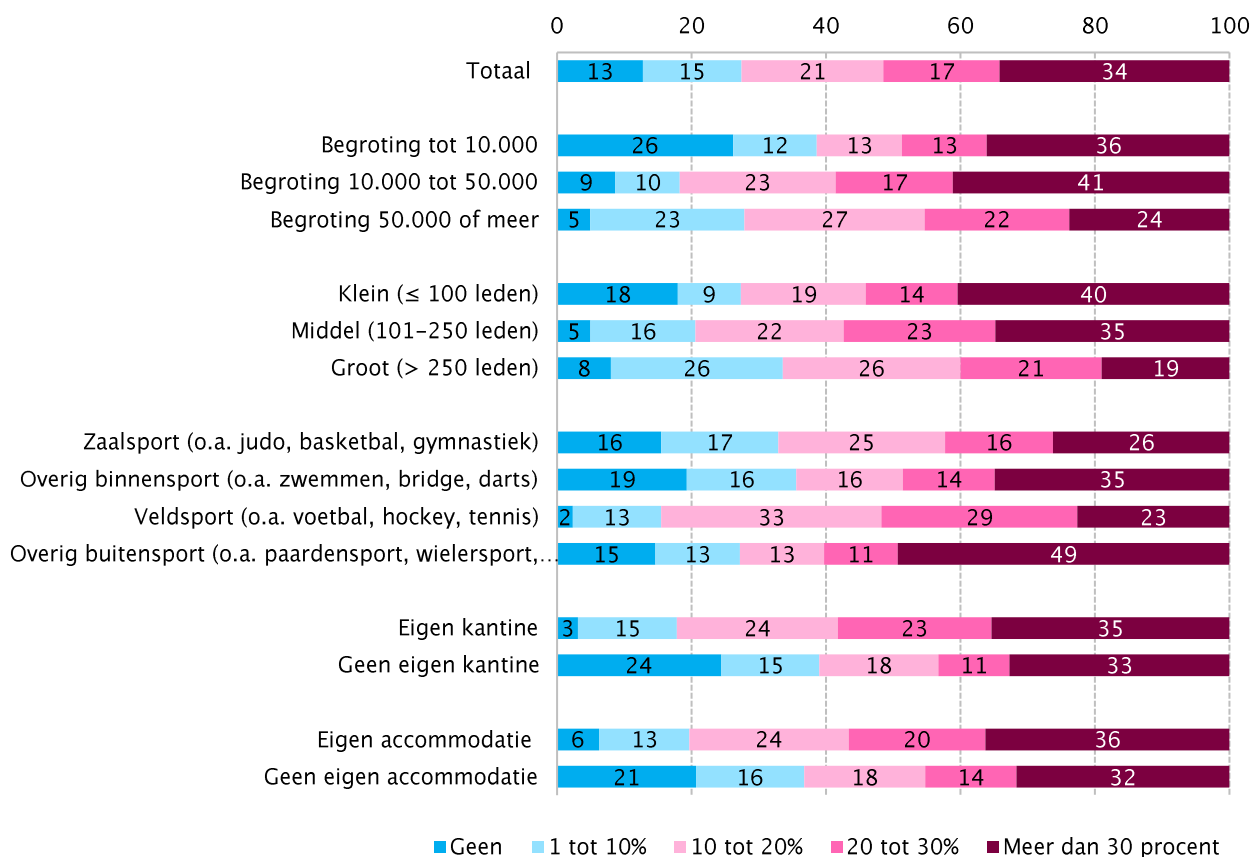
Gevolgen financiële huishouding

Ruim één op de tien verenigingen (13%, zie figuur 3.7) heeft of verwacht het kalenderjaar 2020⁵ geen inkomstenderving. Dit zijn met name verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 26%), verenigingen zonder eigen kantine (24%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (21%). Eén op de drie verenigingen (34%) zegt het kalenderjaar 2020 meer dan 30 procent van de begrote inkomsten mis te lopen. Dit zijn voornamelijk overige buitensportverenigingen (49%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 41%) en kleine verenigingen (≤ 100 leden, 40%). De meest genoemde inkomstenposten waar verenigingen inkomstenderving ervaren, zijn kantineverkoop (48%⁶), contributies (38%) en sponsoring (37%). Gemiddeld verwachten verenigingen het kalenderjaar 2020 een inkomstenderving van 19 procent van hun begrote inkomsten voor 2020 (zie tabel 3.1, na figuur 3.8). Kleine verenigingen (≤ 100 leden, 28%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 27%) en verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 26%) en verwachten het kalenderjaar 2020 relatief de hoogste inkomstenderving.

⁵ Indien een vereniging niet per kalenderjaar begroot maar per seizoen, is uitgegaan van het seizoen 2019/2020.

⁶ Dit percentage gaat over alle sportverenigingen. Van de sportverenigingen die beschikken over een eigen kantine verwacht 86 procent een terugloop in inkomsten uit kantineverkoop.

Figuur 3.7 (Verwachte) misgelopen inkomsten kalenderjaar 2020 in percentage van de begrote inkomsten voor 2020 in categorieën, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=777^a)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

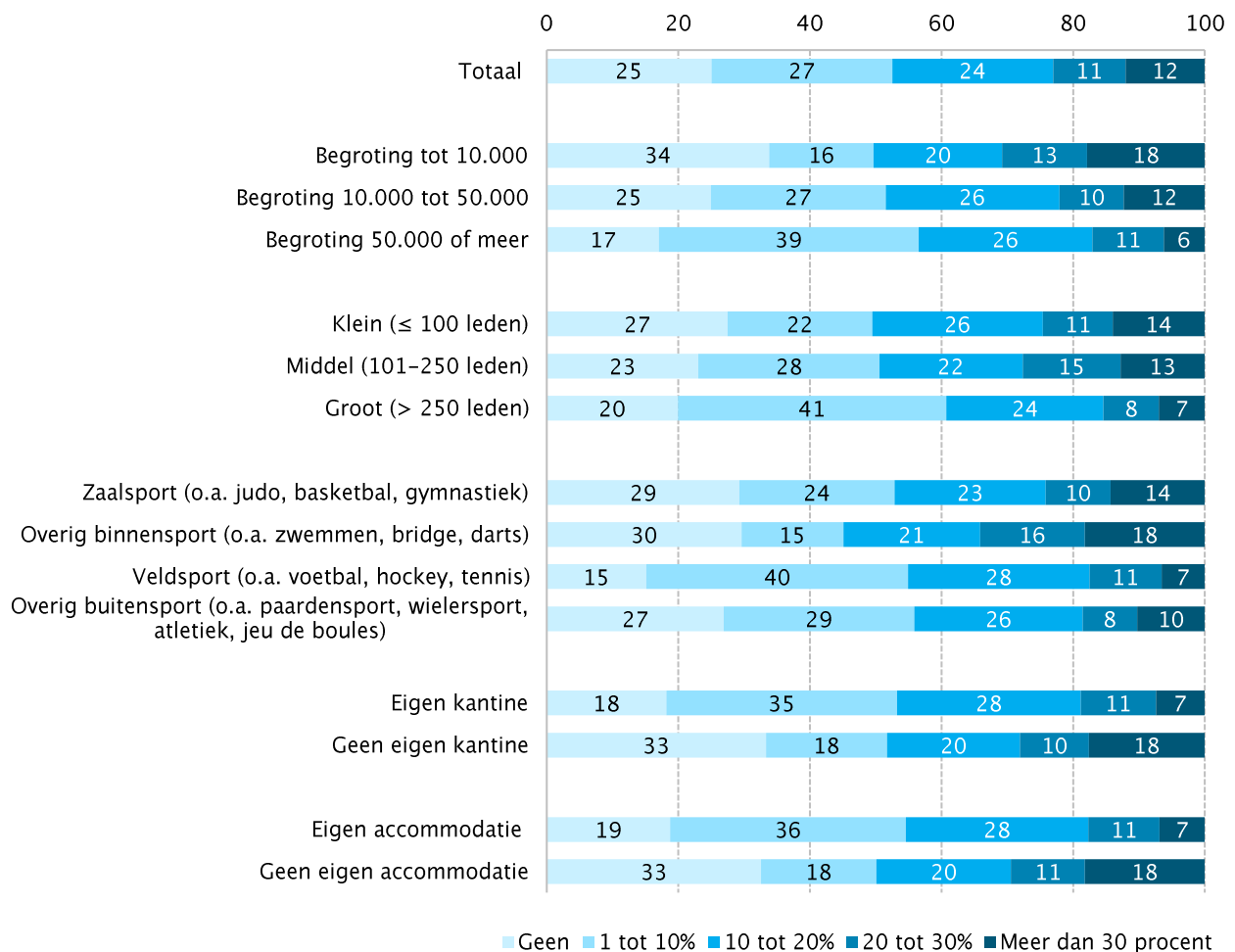
^a In totaal hebben 777 sportverenigingen gegevens ingevuld over misgelopen inkomsten en begrote inkomsten voor 2020.

Overlevingsstrategieën

Het merendeel van de verenigingen in Nederland (75%) geeft aan in het kalenderjaar 2020 te hebben bespaard/bezuinigd of nog te gaan besparen/bezuinigen (zie figuur 3.8). Eén op de vier verenigingen (25%) geeft aan niet te hebben bespaard/bezuinigd op hun uitgavenposten. Dit zijn overwegend verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 34%), verenigingen zonder eigen kantine (33%), verenigingen zonder eigen accommodatie (33%), overige binnensportverenigingen (29%) en zaalsportverenigingen (29%). Eén op de acht verenigingen (12%) zegt het kalenderjaar 2020 meer dan 30 procent van de begroting te gaan besparen/bezuinigen.

Gemiddeld besparen/bezuinigen verenigingen het kalenderjaar 2020 10 procent van de begroting (zie tabel 3.1). Overige buitensportverenigingen (7%), grote verenigingen (> 250 leden, 9%) en verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 10%) voeren naar verwachting het kalenderjaar 2020 relatief de minste besparingen/bezuinigingen door. Verenigingen die een (of meer) (sport)accommodatie(s) voor de sportactiviteiten huren, gaan het kalenderjaar 2020 op de huur (37%), clubactiviteiten (35%) en kantine-inkopen (27%) besparen/bezuinigen (niet in figuur). Verenigingen met een eigen sportaccommodatie en kantine gaan het kalenderjaar 2020 op de kantine-inkopen (58%), clubactiviteiten (43%) en energielasten (38%) besparen/bezuinigen.

Figuur 3.8 Besparingen/bezuinigen kalenderjaar 2020 in percentage van de begrote inkomsten voor 2020 in categorieën, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=741)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgd coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Tabel 3.1 Gemiddelde begrote, misgelopen inkomsten en besparingen/bezuinigingen bij sportverenigingen, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in euro's en procenten)^a

	Begrote inkomsten 2020 (n=717)	Misgelopen inkomsten (n=717)	Besparingen/ bezuinigingen ^b (n=717)
Totaal	65.180	12.370 (19%)	6.616 (10%)
Begroting tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen)	5.197	1.330 (26%)	750 (14%)
Begroting 10.000 tot 50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten)	24.085	6.569 (27%)	3.158 (13%)
Begroting 50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)	171.905	29.770 (17%)	16.341 (10%)
Klein ($\leq$ 100 leden)	14.508	4.081 (28%)	1.813 (12%)
Middel (101–250 leden)	46.699	11.820 (25%)	6.001 (13%)
Groot ($>$ 250 leden)	199.095	32.175 (16%)	18.395 (9%)
Zaalsport (o.a. judo, basketbal, gymnastiek)	35.789	7.422 (21%)	4.795 (13%)
Overig binnensport (o.a. zwemmen, bridge, darts)	16.829	3.807 (23%)	2.020 (12%)
Veldsport (o.a. voetbal, hockey, tennis)	124.071	24.471 (20%)	12.119 (11%)
Overig buitensport (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules)	73.238	12.119 (17%)	5.423 (7%)
Eigen kantine	95.322	18.155 (19%)	9.723 (10%)
Geen eigen kantine	28.220	5.275 (19%)	2.807 (10%)
Eigen accommodatie	96.981	17.388 (18%)	9.416 (10%)
Geen eigen accommodatie	26.053	6.196 (24%)	3.172 (12%)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

^a Dit betreft de verenigingen die alle gegevens in de tabel hebben aangeleverd.

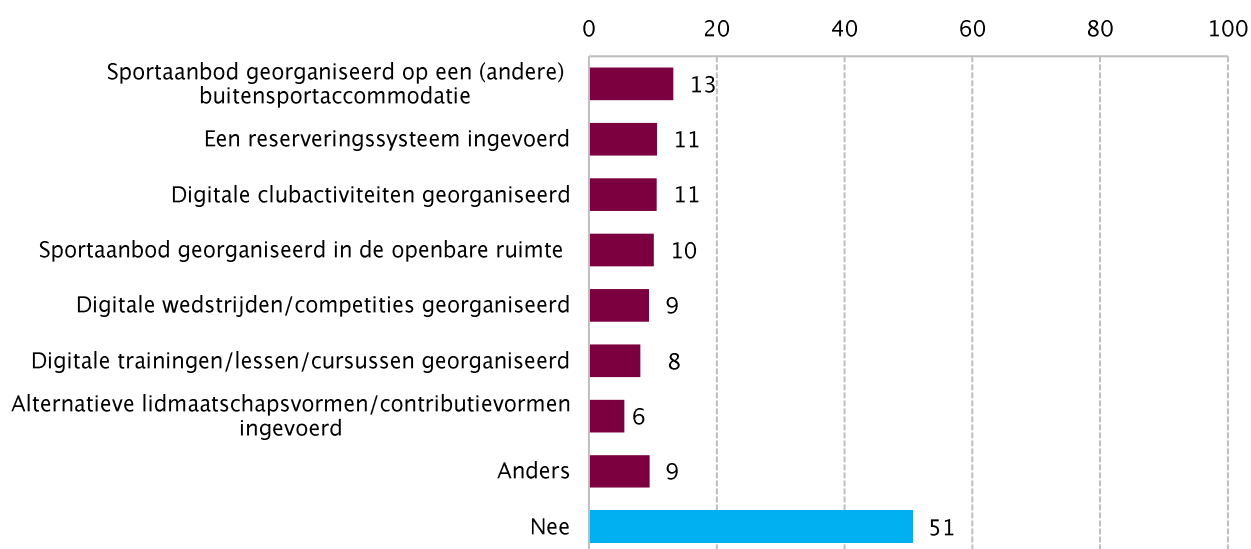
^b Besparingen/bezuinigingen zijn exclusief eventuele steunmaatregelen zoals bijv. NOW en kwijtschelding huur.

Begin april 2020 gaf een kwart van de verenigingen (24%) aan alternatieve beweegopties of alternatieve verenigingsactiviteiten aan hun leden aan te bieden.⁷ In oktober 2020 heeft de helft van de verenigingen (49%, zie figuur 3.9) naar aanleiding van de coronacrisis ander sportaanbod, andere activiteiten of andere lidmaatschapsvormen georganiseerd. Ongeveer één op de tien verenigingen heeft sportaanbod georganiseerd op een (andere) buitensportaccommodatie (13%), een reserveringssysteem ingevoerd (11%), digitale clubactiviteiten georganiseerd (11%), sportaanbod in de openbare ruimte georganiseerd (10%)

⁷ Zie voor de situatie in het voorjaar, gebaseerd op een onderzoek bij sportverenigingen in april 2020: Hoeijmakers, R. & Kalmthout, J. van (2020). [Gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen: onderzoek naar de gevolgen van de beperkende maatregelen in verband met het coronavirus](#). Utrecht: Mulier Instituut; en Kalmthout, J. van, Lucassen, J. & Eldert, p. van (2020). Sportverenigingen, in H. van der Poel & I. Pulles (red.) [Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

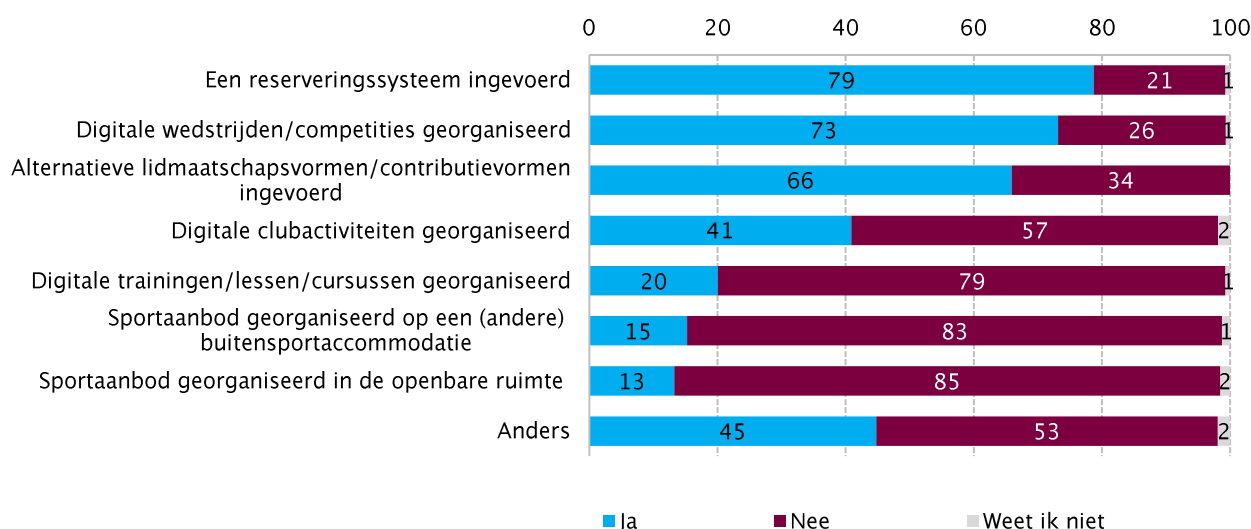
en/of digitale wedstrijden/competities georganiseerd (9%). Het zijn overwegend binnensportverenigingen (66%) die alternatief sportaanbod of andere activiteiten hebben georganiseerd. Mede doordat de binnensport langer dicht moest blijven, heeft één op de vijf binnensportverenigingen sportaanbod georganiseerd op een (andere) buitensportaccommodatie (20%) en/of in de openbare ruimte (20%) en/of digitale wedstrijden/competities georganiseerd (19%). Kijkende naar het duurzame karakter van deze aanpassingen, biedt meer dan de helft van de verenigingen die vanwege de coronacrisis zijn gestart met een reserveringssysteem (79%), digitale wedstrijden/competities (73%) en/of alternatieve lidmaatschapsvormen/contributievormen (66%) dit op het moment van de dataverzameling nog aan (zie figuur 3.10). Ongeveer één op de zeven verenigingen die vanwege de coronacrisis sportaanbod hebben georganiseerd op een (andere) buitensportaccommodatie (15%) en/of in de openbare ruimte (13%) bieden dit op het moment van de dataverzameling nog aan.

Figuur 3.9 Aandeel verenigingen met ander sportaanbod, andere activiteiten of lidmaatschapsvormen (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=1.141)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Figuur 3.10 Aandeel sportverenigingen dat ander sportaanbod, andere activiteiten of lidmaatschapsvormen in oktober 2020 nog aanbiedt (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=589)

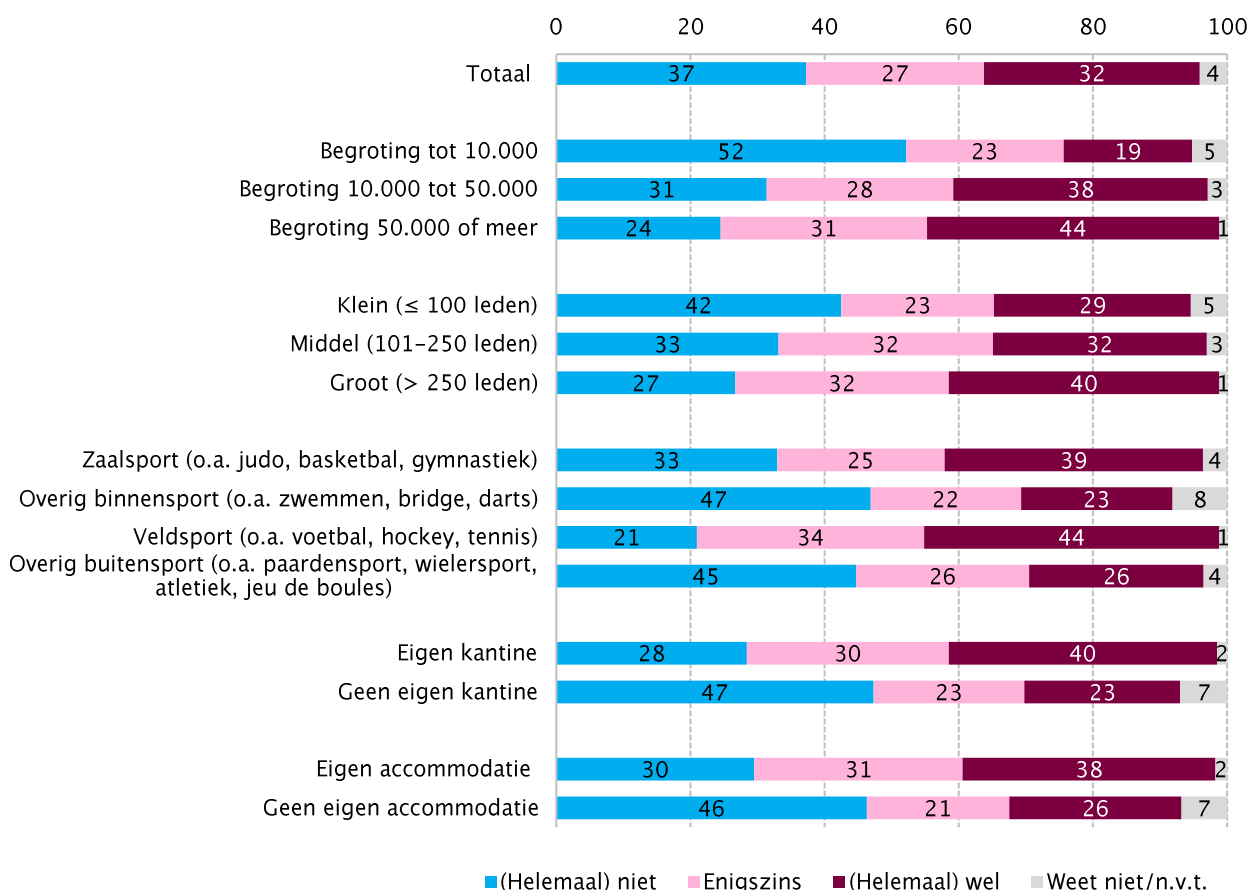

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Gebruik ondersteuningsmaatregelen

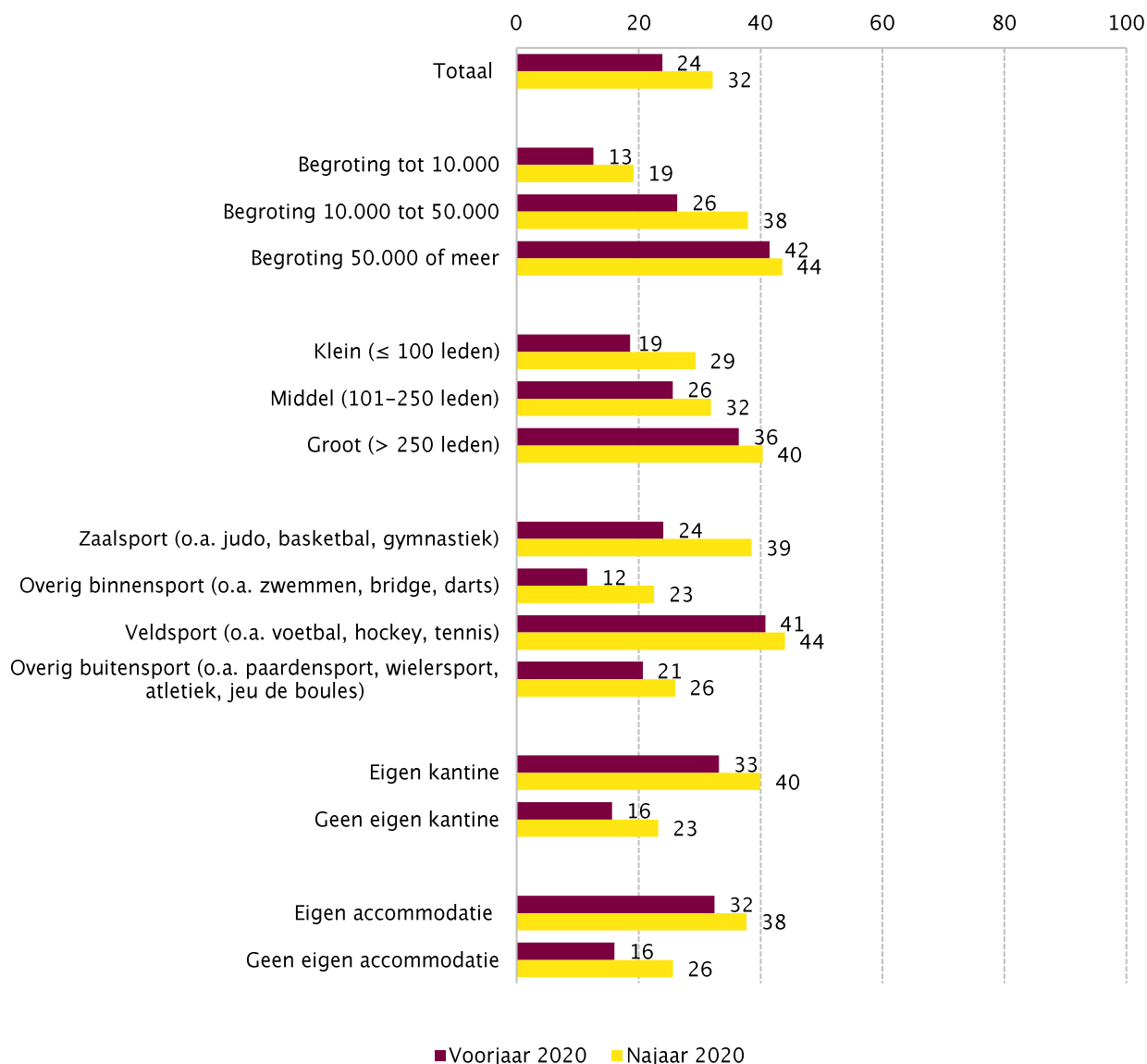
Begin april 2020 gaf ongeveer een kwart van de sportverenigingen in Nederland (26%) aan dat steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven. In oktober 2020 is dit licht gestegen naar een derde van de verenigingen (32%, zie figuur 3.11) dat van mening is dat steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven. Dit zijn met name veldsportverenigingen (44%), verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 44%), grote verenigingen (> 250 leden, 40%), verenigingen met een eigen kantine (40%) en zaalsportverenigingen (39%). De behoefte aan ondersteuning hangt sterk samen met de mate waarin verenigingen zich zorgen maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging en de inkomstenderving. In vergelijking met begin april 2020 (zie figuur 3.12), zijn met name zaalsportverenigingen, overige binnensportverenigingen, verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000) en kleine verenigingen (≤ 100 leden) vaker steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel gaan achten voor het overleven van hun vereniging.

Figuur 3.11 De mate waarin steunmaatregelen/hulp/ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om de coronacrisis te overleven, oktober 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=1.141)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

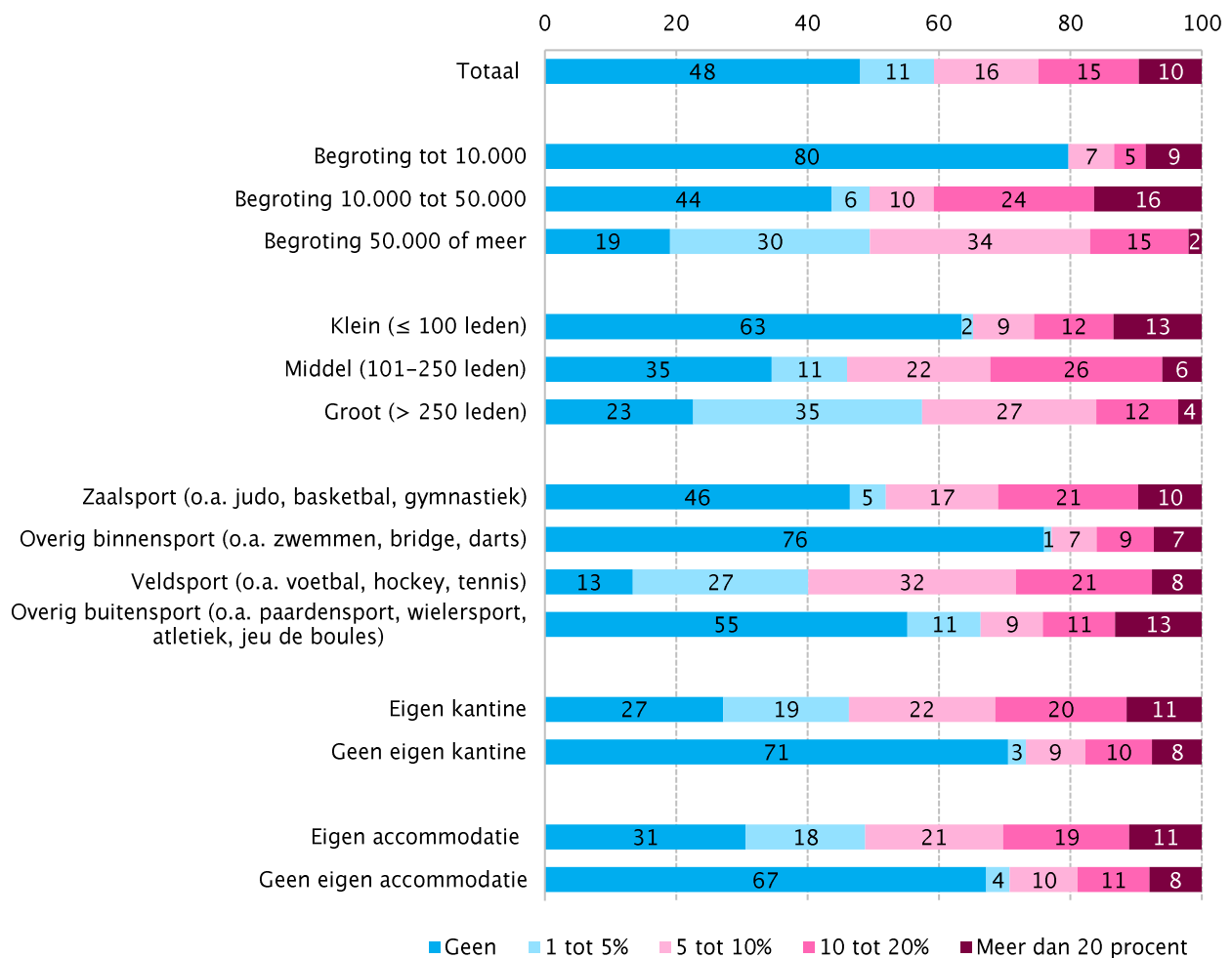
Figuur 3.12 Aandeel verenigingen waarbij steunmaatregelen/hulp/ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven in het voorjaar 2020 en najaar 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, voorjaar n=3.256; najaar n=1.141)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april en oktober 2020.

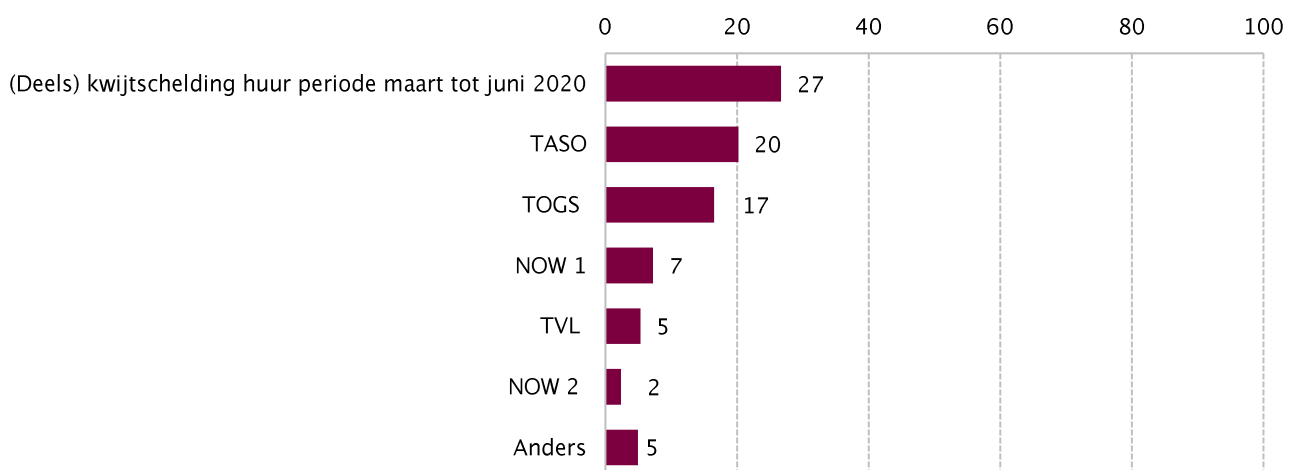
Ruim de helft van de verenigingen (52%, zie figuur 3.13) geeft aan in de periode maart tot en met 15 oktober financiële steun van de Rijksoverheid of gemeente te hebben aangevraagd of ontvangen. Dit zijn met name veldsportverenigingen (87%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer, 81%), grote verenigingen (> 250 leden, 77%), verenigingen met een eigen kantine (73%) en verenigingen met een eigen accommodatie (69%). De meest gebruikte financiële steunmaatregelen van de overheid zijn kwijtschelding van (een deel van) de huur (27%), de Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO) (20%) en de Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren (TOGS) (17%). Ongeveer één op de acht verenigingen (12%) heeft financiële steun van hun sportbond ontvangen. Dit gaat voornamelijk om de kwijtschelding van bondsafdrachten en/of competitiebijdragen. Verenigingen geven aan tot 15 oktober gemiddeld 5 procent van de begroting aan financiële steun van de overheid en sportbonden te ontvangen. Verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 9%) en kleine verenigingen (≤ 100 leden, 8%) hebben relatief de hoogste financiële steun van de overheid ontvangen.

Figuur 3.13 Ontvangen financiële steun van de overheid in de periode maart t/m 15 oktober in percentage van de begrote inkomsten voor 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=717)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Figuur 3.14 Door sportverenigingen gebruikte financiële steunmaatregelen van de overheid in de periode maart t/m 15 oktober 2020 (in procenten, n=693)

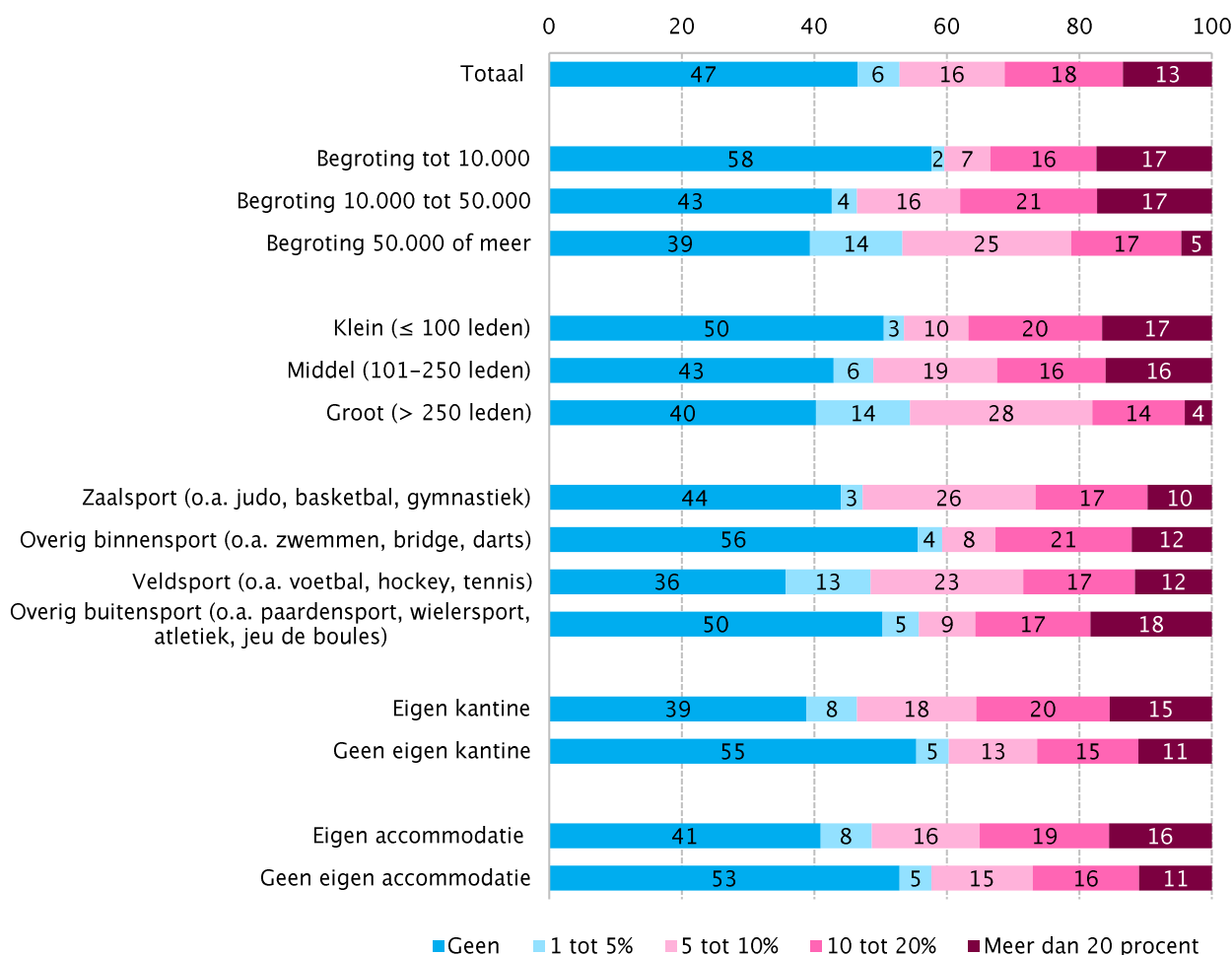
Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Tekorten jaarrekening

Ondanks de besparingen/bezuinigen die verenigingen hebben doorgevoerd en de financiële ondersteuning die verenigingen hebben ontvangen, verwacht ongeveer de helft van de verenigingen in Nederland (53%, zie figuur 3.15) voor het kalenderjaar 2020 een tekort op de jaarrekening van de vereniging. Dit zijn vooral veldsportverenigingen (64%), verenigingen met een eigen kantine (61%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer, 61%), grote verenigingen (> 250 leden, 60%) en verenigingen met een eigen accommodatie (59%).

Gemiddeld gaan verenigingen naar verwachting het kalenderjaar 2020 afsluiten met een tekort van 5 procent op de jaarrekening. Verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 12%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 9%), kleine verenigingen (≤ 100 leden, 9%) en middelgrote verenigingen (101-250 leden, 9%) gaan naar verwachting met relatief het hoogste tekort op de jaarrekening het kalenderjaar 2020 afsluiten. Verenigingen die het kalenderjaar 2020 een tekort op de jaarrekening van de vereniging verwachten, geven overwegend aan dit tekort ten laste van het eigen vermogen te laten komen (84%). Een vijfde van de verenigingen met een verwacht tekort (21%) is van plan dit tekort op te vangen door verhoging van de contributies. 7 procent weet nog niet hoe het tekort op te vangen.

Figuur 3.15 Grootte van het verwachte tekort op de jaarrekening van de vereniging voor het kalenderjaar 2020 in percentage van de begrote inkomsten voor 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=653)

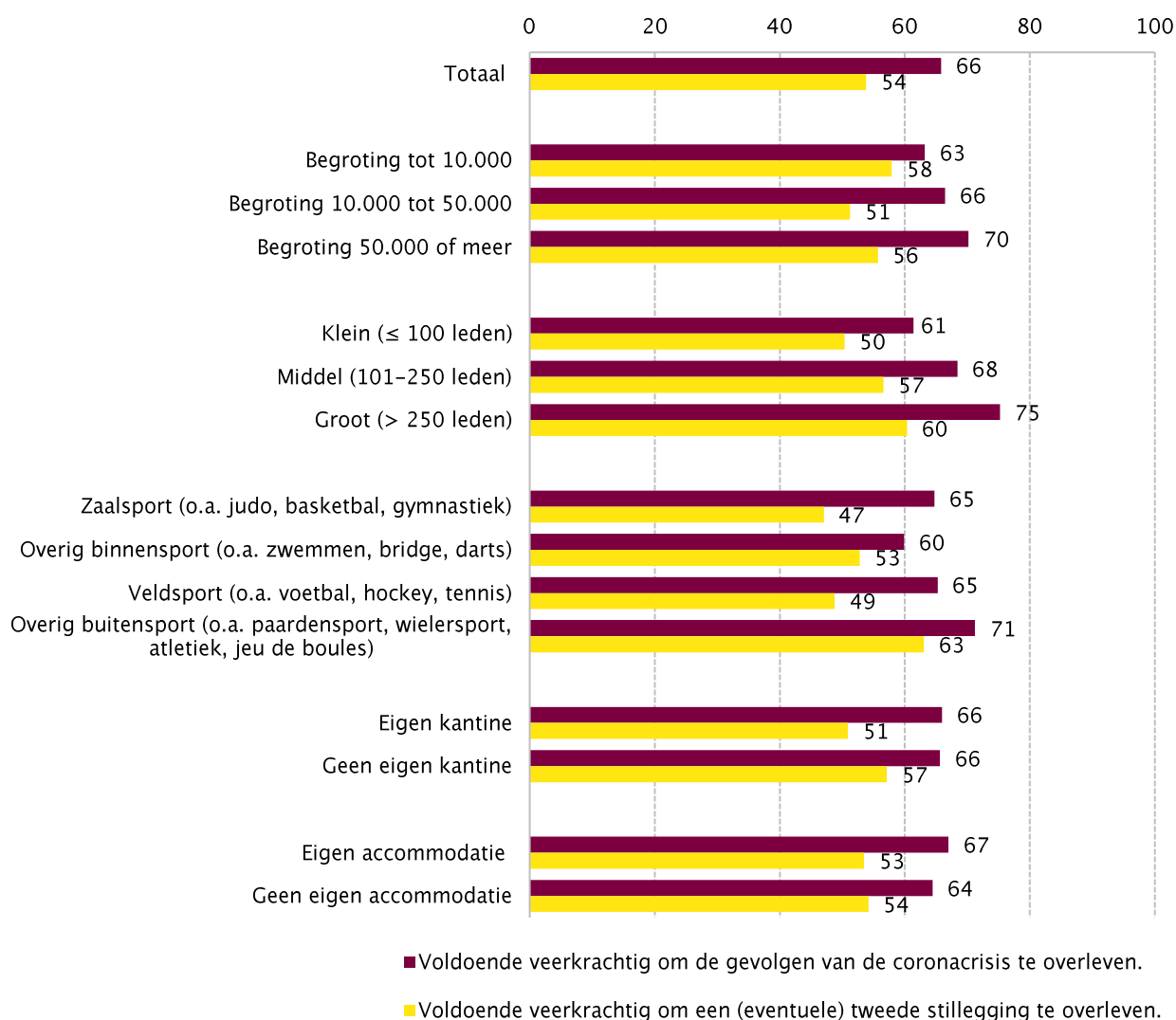

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgd coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

Veerkracht verenigingen

Met veerkracht wordt het vermogen van de vereniging bedoeld om de impact van de coronacrisis te absorberen en terug te veren naar de situatie van voor de coronacrisis. Twee op de drie verenigingen (66%, zie figuur 3.16) geven aan vertrouwen te hebben in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven. Over het algemeen hebben overige binnensportverenigingen (60%), kleine verenigingen (≤ 100 leden, 61%) en verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 63%) het minst vertrouwen in de veerkracht van de vereniging. Dit is opvallend omdat deze typen verenigingen aan het begin van de coronacrisis (begin april) juist het meest vertrouwen in de veerkracht van de vereniging stelden. In de zomer van 2020 (73%) was het vertrouwen in de veerkracht iets groter dan in het voorjaar (67%) en het najaar (66%). Wanneer gevraagd wordt naar de veerkracht van de vereniging om een (eventuele) tweede stillegging van de sport(vereniging) te overleven, daalt het vertrouwen van verenigingen. Ongeveer de helft (54%) heeft vertrouwen in de veerkracht van de vereniging om een tweede stillegging te overleven. Het vertrouwen in de veerkracht bij een tweede stillegging daalt met name bij zaalsportverenigingen, veldsportverenigingen, verenigingen met een eigen kantine, verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro) en grote verenigingen (> 250 leden).

Figuur 3.16 Aandeel verenigingen met vertrouwen in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis en een (eventuele) tweede stillegging te overleven, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=1.141)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, oktober 2020.

1.2 Financiële gevolgen

Financiële gevolgen sportverenigingen

De verenigingen verwachten in oktober 2020 voor het kalenderjaar 2020 een inkomstenderving van gemiddeld 19 procent van hun begrote inkomsten voor 2020 (tabel 3.1). Door de diversiteit aan sportverenigingen lopen de percentages van gemiste inkomsten uiteen van 16 procent bij grote verenigingen (> 250 leden) tot 28 procent bij kleine verenigingen (≤ 100 leden).

Het CBS beraamt de totale jaarlijkse baten van de sportclubs op 1.21 miljard euro (CBS, Statline). Op basis van de verwachting van verenigingen zou dit voor het kalenderjaar 2020 een geschatte inkomstenderving van 230 miljoen euro betekenen.

De verenigingen verwachten het kalenderjaar 2020 gemiddeld 10 procent van de begrote uitgaven te kunnen besparen/bezuinigen (tabel 3.1). Gezien de diversiteit aan verenigingen loopt de mate van waarin bezuinigd kan worden door verenigingen uiteen van 7 procent van de begrote uitgaven bij overige buitensporten als wielrennen, paardensport en atletiek tot 14 procent bij verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro). Doorgerekend zou dit uitkomen op mogelijke bezuinigingen van 121 miljoen euro voor het kalenderjaar 2020.

Per saldo kan op basis van deze gegevens het verlies voor de verenigingen zonder steunmaatregelen uitkomen op $230 - 121 = 109$ miljoen euro voor het kalenderjaar 2020. Op de persconferentie van 3 november 2020 werd duidelijk dat de gedeeltelijke stillegging tot half december zal aanhouden. Er moet serieus rekening mee gehouden worden dat de sport(verenigingen) voor de rest van 2020 hun kantines niet mogen openen en competities niet worden hervat.

Uit een analyse naar de verandering van het sentiment bij verenigingen na de persconferenties (28 september 2020 en 13 oktober 2020) blijkt dat sportverenigingen zich vaker (ernstige) zorgen zijn gaan maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de toekomst van hun vereniging na de persconferentie van 28 september. Daarin werd aangekondigd dat sportkantines moesten worden gesloten en geen publiek meer was toegestaan tijdens sportwedstrijden. In een toelichting op wat die coronamaatregelen betekenen voor de vereniging geven verenigingen aan dat dit een aderlating is voor de kantine-inkomsten. Verder, als verenigingsactiviteiten geen doorgang meer kunnen vinden, heeft dit nadelige gevolgen voor de ledenbinding, sfeer en werving van nieuwe leden. Aanpassing van de maatregelen vergroot de druk op het bestuur en vrijwilligers. De afgekondigde maatregelen op 13 oktober (o.a. geen competities en met maximaal 4 personen sporten), laat geen verdere toename van de zorgen zien bij verenigingen. In een toelichting op wat de verscherpte maatregelen vanaf 14 oktober betekenen geven verenigingen nogmaals aan dat wedstrijden en trainingen zijn stop gezet en dat een stillegging van de vereniging betekent. Bij bepaalde verenigingen moeten weer aanpassingen worden doorgevoerd en leden geïnformeerd, terwijl niet alle regels gelijk duidelijk zijn.

De aankondiging van de verscherpende maatregelen op 28 september heeft invloed gehad op het aandeel verenigingen dat een tekort verwacht op de jaarrekening van de vereniging voor het kalenderjaar 2020. Voor de persconferentie van 28 september verwachtten vier op de tien verenigingen het kalenderjaar 2020 een tekort op de jaarrekening. Na de persconferentie van 28 september was dat meer dan de helft van de verenigingen. In het verlengde hiervan is ook de behoefte aan steunmaatregelen, hulp en ondersteuning bij verenigingen toegenomen na de aankondigingen van de verdere gedeeltelijke stilleggingen van de sportverenigingen. Vóór 28 september is drie op de tien verenigingen van mening dat steunmaatregelen, hulp en/of ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven. Na 13 oktober is dit gestegen naar vier op de tien verenigingen.

Steunmaatregelen

Voor sportverenigingen is een aantal steunmaatregelen beschikbaar. Indien de vereniging voldeed aan de onderliggende voorwaarden kon zij beroep doen op de generieke steunmaatregelen van de NOW 1.0, NOW 2.0, TOGS en TVL 1. Daarnaast heeft het kabinet inmiddels een verlenging van de NOW (NOW 3.0) en de

TVL (TVL 2) aangekondigd waar sportverenigingen ook aanspraak op kunnen maken. In hoofdstuk 9 in deze rapportage is te lezen in hoeverre de generieke steunmaatregelen zijn gebruikt door de sport.

Naast de generieke steunmaatregelen zijn er ook specifieke steunmaatregelen voor de sport. Zoals in hoofdstuk 9 wordt beschreven is het eerste steunpakket voor de sport vanuit het ministerie van VWS uitgewerkt in twee regelingen: de Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS) en de Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 II (TASO II). De TVS is bedoeld als compensatie voor gemeenten, sportbedrijven en particuliere verhuurders voor de misgelopen huurinkomsten als gevolg van de kwijtschelding van de huren voor sportverenigingen. Hiermee is deze regeling dus indirecte steun voor de sportverenigingen. Voor de TVS was 89,5 miljoen euro beschikbaar en volgens de voorlopige cijfers is hier 49,7 miljoen euro van aangevraagd (zie hoofdstuk 9). De TASO II regeling is met name bedoeld voor sportverenigingen die niet of niet voldoende gebruik kunnen maken van de reeds getroffen generieke steunmaatregelen, zoals de NOW. Voor de TASO II was 44,5 miljoen euro beschikbaar en hiervan is voor 22,3 miljoen aangevraagd.

Nu sinds de persconferentie van 13 oktober 2020 nieuwe coronamaatregelen van kracht zijn, heeft het kabinet aangekondigd het sportspecifieke pakket aan te passen en opnieuw open te stellen voor de periode 1 oktober tot en met 31 december 2020. De uitvoering van dit nieuwe pakket zal erop gericht zijn om de nieuw ontstane financiële schade van amateursportverenigingen te compenseren. Het beschikbare budget voor de TVS en TASO is niet geheel opgegaan. Het kabinet zet deze onderbesteding uit de TVS en TASO in om het nieuwe sportspecifieke pakket te financieren, wat overeenkomt met 60 miljoen euro.

Naast het steunpakket van VWS voor de sport kunnen sportverenigingen gebruik maken van de borgstellingen vanuit Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) voor de zogenoemde nootkredieten. Dat zijn leningen die specifiek bedoeld zijn voor het opvangen van een tekort aan liquiditeit die sportorganisaties hebben als gevolg van de sluiting van de sportclubs als maatregel tegen de verspreiding van het coronavirus. Verenigingen kunnen leningen aanvragen van de bank, waarbij SWS borg staat. Zoals in hoofdstuk 9 beschreven is deze mogelijkheid vooralsnog slechts door twee verenigingen gebruikt.

Verder hebben sportbonden in de afgelopen periode gezorgd voor enige compensatie voor verenigingen. Doordat competities werden stilgelegd en de sport in een aantal gevallen maar beperkt open kon is voor een aantal sporten een deel van de bondsafdrachten kwijtgescholden. Ongeveer één op de acht verenigingen (12%) heeft financiële steun van hun sportbond ontvangen. Dit gaat voornamelijk om de kwijtschelding van bondsafdrachten en/of competitiebijdragen.

Financiële stromen voor sportverenigingen

Zoals besproken in hoofdstuk 1 worden de financiële stromen gemonitord met een model dat grotendeels is gebaseerd op het Brancherapport Sport 2019 van KPMG. In de eerste monitor Sport en corona hebben we op basis van dit model de situatie in juni 2020 gevisualiseerd. Het model in figuur 3.17 geeft de situatie voor sportverenigingen vanaf eind oktober 2020 weer.

De grootste inkomstenbron voor sportverenigingen zijn de consumentenuitgaven. Sporters die lid zijn van een sportvereniging dragen contributie af aan de vereniging. Verder geven ze geld uit in de sportkantine en nemen ze deel aan activiteiten zoals loterijen en toernooien georganiseerd door de sportverenigingen. Behalve van de sporters zelf, komen de inkomsten uit de sportkantine en financiële acties van andere groepen consumenten zoals ouders van jeugdleden en bezoekers van wedstrijden en evenementen. Daarnaast ontvangen sportverenigingen subsidie van gemeenten en nationale regelingen (zoals voor de aanstelling van buurtsportcoaches). Gemeenten dragen bij aan sportverenigingen in de vorm van niet-kostendekkende huurtarieven. Het huurtarief dat door gemeenten van verenigingen wordt gevraagd voor het gebruik van de sportaccommodaties dekt doorgaans niet de kosten die gemeenten maken voor de

sportaccommodaties, waarmee de verenigingen tegemoetgekomen worden. Tot slot komt een deel van de inkomsten van verenigingen voort uit sponsoring door private partijen.

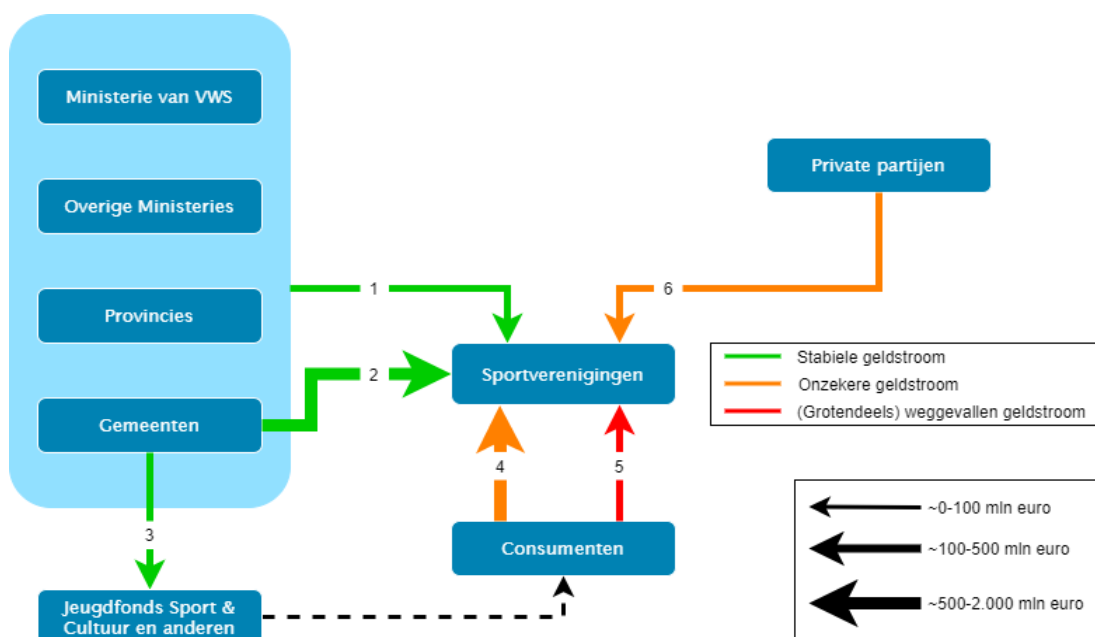
Gemeenten dragen tevens indirect bij aan sportverenigingen. Jaarlijks worden uitgaven gedaan aan sportparticipatiestimulering voor burgers. Organisaties als Jeugdsportfonds Sport & Cultuur wenden vervolgens deze gelden aan voor stimuleringsregelingen, waarmee kinderen uit lage inkomensgezinnen lid kunnen worden van een sportvereniging.

Invloed van coronamaatregelen op financiële stromen

Door de maatregelen om de verspreiding van het coronavirus onder controle te houden, staat een aantal financiële stromen voor sportverenigingen onder druk. In de zomer zorgden de versoepelingen van de maatregelen voor een tijdelijke verlichting van de druk, maar met de verscherping van de maatregelen na de persconferentie van 13 oktober 2020 en de verdere verscherping na 3 november 2020 neemt de druk weer toe. In figuur 3.17 laten we het model zien met de doorkijk vanaf de persconferentie van 13 oktober tot en met het einde van 2020. Met name van de zijde van de consumenten staan de inkomsten onder druk. De contributie-inkomsten (4) blijven dit jaar, naar verwachting, redelijk intact, maar in bepaalde sporten is een afname in leden te zien die grotendeels is versterkt door de coronamaatregelen. Nu de situatie langer aanhoudt blijft het onzeker hoe het ledental zich zal ontwikkelen en daarmee wat de contributie-inkomsten gaan doen. Het (weer) sluiten van de verenigingskantines leidt tot minder inkomsten uit transacties (5). Veel van de (extra) activiteiten die inkomsten opleveren zoals loterijen en rommelmarkten maar ook toernooien, gaan niet door, wat op de inkomsten uit transacties drukt. De inkomsten vanuit private partijen (6) zijn onzeker. In veel gevallen lopen sponsorcontracten door. Maar als steeds meer bedrijven het moeilijk krijgen, kan het voor komen dat bedrijven niet meer aan de sponsorafdrachten kunnen voldoen.

De inkomsten vanuit overheden (1) (2) zullen grotendeels intact blijven. Met de eerder genoemde steunmaatregelen worden de financiële stromen vanuit overheden naar de georganiseerde sport zelfs groter. Het blijft de vraag in welke mate deze financiële stromen het verlies van de andere stromen kunnen compenseren.

Figuur 3.17 Financiële stromen voor sportverenigingen met risico-indicatie, situatie na persconferentie 13 oktober 2020

1.3 Tot slot

Bijna de helft van de verenigingsbestuurders maakt zich (ernstige) zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging. De zorgen bij sportverenigingen over hun toekomstperspectief zijn licht toegenomen ten opzichte van het voorjaar en de zomer 2020. Binnensportverenigingen maken zich het vaakst (ernstige) zorgen over de toekomst van hun vereniging en zijn zich gedurende 2020 steeds meer zorgen gaan maken. Verenigingen maken zich vooral (ernstige) zorgen over het verlies van leden/vrijwilligers, de financiële situatie en de gezondheid van (oudere) leden. De mate waarin verenigingen zich zorgen maken, hangt samen met de mate waarin verenigingen ledendaling en omzetsderving ervaren.

Bij één op de drie verenigingen is het ledental tussen september 2019 en september 2020 gedaald. Van deze verenigingen geeft drie kwart aan dat de ledendaling deels, voornamelijk of heel erg aan de coronacrisis kan worden toegeschreven. Met name binnensportverenigingen hebben met ledendaling te maken. Twee derde van de sportverenigingen (62%) heeft te maken met leden die nog niet willen of durven sporten.

Gemiddeld verwachten verenigingen het kalenderjaar 2020 een omzetsderving van 19 procent van hun begrote inkomsten voor 2020. Kleine verenigingen (≤ 100 leden, 30%), verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 27%) en verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 27%) verwachten het kalenderjaar 2020 relatief de hoogste derving van inkomsten. Gemiddeld besparen/bezuinigen verenigingen het kalenderjaar 2020 10 procent van de begroting. Ruim de helft van de verenigingen geeft aan in de periode maart tot en met 15 oktober financiële steun van de Rijksoverheid of gemeente te hebben aangevraagd of ontvangen. Dit zijn met name veldsportverenigingen (87%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer, 81%), grote verenigingen (> 250 leden, 77%), verenigingen met een eigen kantine (73%) en verenigingen met een eigen accommodatie (69%).

Ondanks de besparingen/bezuinigingen die verenigingen hebben doorgevoerd en de financiële ondersteuning die verenigingen hebben ontvangen, verwacht ongeveer de helft van de verenigingen in Nederland het kalenderjaar 2020 een tekort op de jaarrekening van de vereniging. Dit zijn vooral veldsportverenigingen (64%), verenigingen met een eigen kantine (61%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer, 61%), grote verenigingen (> 250 leden, 60%) en verenigingen met een eigen accommodatie (59%). Dit tekort laten de meeste verenigingen ten laste van het eigen vermogen komen.

Begin april 2020 gaf ongeveer een kwart van de sportverenigingen aan dat steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven. In oktober 2020 is dit licht gestegen naar een derde van de verenigingen. De behoefte aan ondersteuning hangt samen met de mate waarin verenigingen zich zorgen maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging en de omzetsderving. In vergelijking met begin april 2020, zijn met name zaalsportverenigingen, overige binnensportverenigingen, verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000) en kleine verenigingen (≤ 100 leden) vaker steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel gaan achten voor het overleven van hun vereniging.

Twee op de drie verenigingen hebben vertrouwen in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven. Over het algemeen hebben overige binnensportverenigingen (60%), kleine verenigingen (≤ 100 leden, 61%) en verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 63%) het minst vertrouwen in de veerkracht van de vereniging. Wanneer gevraagd wordt naar de veerkracht van de vereniging om een tweede stillegging van de sport(vereniging) te overleven, daalt het vertrouwen van verenigingen. Ongeveer de helft heeft hierin vertrouwen.

.

Bijlage 1. Tijdlijn verspreiding coronavirus

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding covid-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
Juli	1	<u>Van intelligente lockdown naar ruimte met regels</u> . NL heft inreisverbod op voor selecte groep landen. Basisafspraken blijven gelden: geen handen schudden, handen wassen, hoesten en niezen in binnenkant elleboog, papieren zakdoekjes gebruiken.	Sportaccommodaties en sportkantines mogen weer open. Ook senioren hoeven net als de jeugd onderling geen afstand meer te houden tijdens het sporten, waardoor het organiseren van wedstrijden weer mogelijk is. In de praktijk houdt dit in dat alle binnen- en buitensporten weer actief worden beoefend, inclusief het spelen van competitie.
		Kabinet verlengt coronasteun banen en economie tot en met 2021. Veel clubs werken met Corona coördinatoren. Deze zijn aangesteld en herkenbaar aanwezig zijn op de club als aanspreekpunt voor handhavers die controles uitvoeren.	
	17		Platform Ondernemende Sport: volgens monitor Sport & corona van het Mulier Instituut omzetting veel groter dan verwacht
	28	VWS & GGD: testen graag! Maar alleen bij klachten.	
Augustus	1		NL Actief stelt <u>Protocol verantwoord sporten in de Fitnessbranche</u> op. Dit protocol speelt in op de regelmatige wijzigingen vanuit het kabinet over versoepeling (en aanscherping) van corona-maatregelen.
	6	Extra landelijke maatregelen; meeste besmettingen bij vrienden thuis. Maximaal 6 personen op bezoek. Zoveel mogelijk thuiswerken.	
	10		NOC*NSF: in reactie op het toenemende aantal besmettingen <u>Protocol verantwoord sporten</u> opgesteld

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding COVID-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
Augustus	18	Geen versoepelingen. Juichverbod blijft gelden. Alle kinderen mogen naar school en opvang.	
	24		Handreiking Toeschouwers bij sportwedstrijden (geen vervanging van het Protocol verantwoord sporten)
September	9	Aantal besmettingen neemt snel toe.	Het Kabinet introduceert daarom nieuwe regionale maatregelen om het virus in te dammen. Verbod op samenkomsten van meer dan 50 mensen en om 01:00 uur sluit de horeca.
	15	Beleidsvrijheid/ruimte zorgt ervoor dat gemeentes zeer verschillend omgaan met hun sportbeleid. Dit leidt tot rechtsongelijkheid onder sportorganisaties en sporters. De sportraad adviseert daarom dat de gehele sportbranche beter op 'de juiste' plekken wordt vertegenwoordigd.	<i>Sportraad: werkprogramma 2021-2024.</i> Door de coronacrisis zijn minder mensen gaan sporten en is er een grote terugval in de organisatie van evenementen. Daarbij is de organisatie en financiering van commerciële topsportbeoefening een nog grotere uitdaging geworden.
	23	Start voorrang testen zorg- en onderwijspersoneel	
	25	Kabinet moet werken aan vertrouwen en communicatie. Coronabeleid lijdt aan testcapaciteit en coronamoeheid onder de bevolking.	FNRS- en KNHS: Coronamaatregelen aangescherpt in de regio op basis van landelijke persconferentie
	27	Meer dan 3.000 coronabesmetting-en per dag gemeld	
	28	Persconferentie: Zoveel mogelijk thuiswerken. Bij klachten: blijf thuis en vermijd sociaal contact. Maximaal vier gasten op bezoek. Kamermeerderheid voor mondkapjesplicht in de openbare ruimte	Persconferentie: sport mag door, maar zonder publiek, kantines gaan dicht. NOC*NSF adviseert alle sportbijeenkomsten (inclusief evenementen, trainingen, competitie en wedstrijden) mogen door, maar geen publiek.

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding COVID-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
September	30 Coronadoden wereldwijd de 1 miljoen gepasseerd.		Gerard Dielessen (algemeen directeur NOC*NSF): het gaat niet goed met verenigingen. Een deel van de inkomsten van verenigingen valt nu weg. Zonder afdoende compensatie kan deze situatie niet lang duren. Koepel wil in gesprek met het Kabinet over compensatiemaatregelen.
	1	Dringend advies: dragen van mondkapjes in openbare ruimtes ook op scholen.	
	4 Meer dan 4.000 besmettingen per dag in Nederland.		
	9 Meer dan 5.000 besmettingen per dag	CoronaMelder App in heel Nederland te gebruiken	
	13 Meer dan 6.500 besmettingen per dag	GGD is niet meer in staat om ieder besmet persoon te bellen.	
Oktober	13	Kabinet en OMT besluiten om over te gaan tot gedeeltelijke lockdown. Alle horeca en restaurants moeten weer sluiten.	Alle amateurcompetities worden per direct stilgelegd. Jongeren tot en met 18 jaar mogen in teamverband blijven trainen. Volwassenen mogen individueel blijven sporten. Sportscholen blijven open. Tennissen (dubbelen) mag, zwembaden gaan werken met een reserveringssysteem en maximaal 30 personen.
	14 7.378 nieuwe besmettingen wederom nieuw dag record.	Start tweede lockdown; Routekaart coronamaatregelen. Publieksversie Bestuurdersversie	Topsportcompetitie mag doorspelen in Papendal. Vrouwenvoetbal stilgelegd. Minister Tamara van Ark draait beslissing vrouwenvoetbal terug. Competitie wordt zo snel mogelijk opgepakt.

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding Covid-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
Oktober	14		NOC*NSF publiceert nieuw Protocol verantwoord sporten ⁸ gebaseerd op het besluit van het kabinet tot een gedeeltelijke lockdown.
	17	RIVM denk dat tweede lockdown tot (en met) december nodig is.	
	22	Ernst Kuipers van het landelijk Coördinatiecentrum Patiënten spreiding spreekt van een tsunami aan ziekenhuis-opnames	
	27	Voor het eerst sinds de tweede golf worden corona patiënten naar Duitsland overgebracht. Nieuw dag record: 10.007 besmettingen.	
	28	Persmoment van het Kabinet: geen extra maatregelen. Gedeeltelijke lockdown in ieder geval tot en met december verlengd. 'Het is te vroeg om nu al conclusies te trekken en op de rem te stappen', aldus premier Rutte.	
November	3	Kabinet presenteert verlenging en vernieuwing van steunmaatregelen	
	17	Persconferentie: ondanks afname besmettingen toch een verzwaringspakket ingevoerd (sluiting van de publieke ruimtes) en verlenging van de huidige maatregelen tot en met medio december. De groepsgrootte buiten gaat van 4 naar 2 personen. Het advies is blijf zoveel mogelijk thuis.	Sporten in de sportschool mag, maar niet in groepsverband. Zwembaden worden gesloten.
	17	Persconferentie: verlening maatregelen zoals bepaald op 13 oktober.	Zwembaden mogen weer open, groepslessen zijn weer toegestaan.

⁸ <https://nocnsf.nl/media/3499/protocol-verantwoord-sporten-versie161020.pdf>

--	--	--	--

Bijlage 2. Steunmaatregelen voor de sportsector tijdens de coronacrisis

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)	NOW 1.0	maart, april en mei 2020	5 juni 2020	De Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) voorziet in een tegemoetkoming in de loonkosten voor bedrijven die als gevolg van de coronacrisis gedurende 3 maanden minimaal 20% omzetverlies verwachten. Doel is zoveel mogelijk banen en inkomens te behouden. Bij de NOW regeling geldt: hoe hoger het omzetverlies, hoe hoger de tegemoetkoming. Bedrijven die ten minste 20% omzetverlies lijden over de periode van 3 maanden kunnen een tegemoetkoming van maximaal 90% van de loonsom krijgen naar rato van de omzetsdaling. Bij een omzetverlies van 100% is dat 90%, bij bijvoorbeeld 50% omzetverlies wordt dat 45% van de totale loonsom, et cetera.
				De NOW 1.0 kon over de periode maart, april en mei 2020 worden aangevraagd bij het UWV. Werkgevers konden de NOW 1.0 tot en met 5 juni 2020 aanvragen
	NOW 2.0	1 juni – 1 oktober 2020	31 augustus 2020	De NOW 2.0 was een voortzetting van NOW 1.0 en had betrekking tot de periode juni, juli en augustus 2020. Aanvragen konden tot en met 31 augustus 2020 gedaan worden.
				De voorwaarden van NOW 1.0 en NOW 2.0 waren grotendeels hetzelfde, op enkele wijzigingen na. Voor de referentieperiode van de loonsom werd in de NOW 1.0 gekeken naar de totale omzet uit 2019. In de NOW 2.0 werd de referentieperiode gewijzigd naar maart 2020. Een extra voorwaarde aan de NOW 2.0 is dat bedrijven die er nu gebruik van maken dit jaar geen winstuitkering doen aan aandeelhouders, geen bonussen uitkeren en geen eigen aandelen inkopen. Een andere grote aanpassing in de NOW 2.0 is dat de ontslagboete (onder voorwaarden) vervalt. In de NOW 1.0 was vastgesteld dat de subsidie met 150 procent verlaagd wordt als ontslag wegens bedrijfseconomische redenen nodig is, waar deze in de NOW 2.0 naar 100 procent gaat. Dit betekent dat bedrijven gekort worden op de NOW aanvraag voor 100 procent van de loonsom(men) van de werknemer(s) waarvoor ontslag is aangevraagd. In de eerdere NOW regeling zat hier nog een boete van 50 procent van de loonsom aan vast, wat nu dus komt te vervallen. Door de versoepeling van de ontslagvoorwaarden was het voor bedrijven die NOW 2.0 kregen mogelijk werknemers te ontslaan.
	NOW 3.0	Subsidieblok 1: 1 oktober t/m 31 december 2020	n.b.	De NOW 3.0 is een voortzetting van de NOW 1.0 en NOW 2.0. De NOW 3.0 loopt door tot 30 juni 2021 en is ingedeeld in 3 subsidieblokken van 3 maanden. De belangrijkste wijzigingen omvatten generieke wijzigingen en wijzigingen per subsidieblok. Allereerst vervalt de korting voor het aanvragen van bedrijfseconomisch ontslag helemaal, de reguliere ontslagbescherming blijft daarbij wel in stand. Daartegenover staat dat werkgevers verplicht zijn werknemers die ze om bedrijfseconomische redenen ontslaan te helpen in hun zoektocht naar ander werk. Doen ze dat niet, dan worden ze 5% op hun NOW-uitkering gekort. Verder stijgt de minimale omzetsdaling om in aanmerking te komen voor de NOW. Van oktober tot en met december 2020 (subsidieblok 1) kunnen bedrijven met minimaal 20% omzetverlies aanspraak maken. Vanaf januari 2021 moet je minimaal 30% minder omzet draaien om NOW te mogen ontvangen.
		Subsidieblok 2: 1 januari t/m 31 maart 2021	n.b.	
		Subsidieblok 3: 1 april t/m 30 juni 2021	n.b.	

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS)		15 maart – 15 juni 2020	26 juni 2020	De Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS) hielp ondernemers in sectoren die direct getroffen werden door de kabinetsmaatregelen. Via de TOGS kon een specifieke groep getroffen ondernemers ⁹ een eenmalige tegemoetkoming van € 4.000 netto krijgen waarmee ze hun vaste lasten konden betalen. De voorwaarden om voor deze regeling in aanmerking te komen waren dat het bedrijf voor 15 maart 2020 opgericht moet zijn, maximale 250 werkzame personen heeft en binnen de vastgestelde selectie sector codes (SBI-codes) valt. Daarnaast moesten de ondernemers verklaren in de periode van 16 maart tot en met 15 juni 2020 een omzetverlies te verwachten van ten minste €4.000 en over dezelfde periode vaste lasten van ten minste €4.000.
Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB (TVL)	TVL 1	Juni, juli, augustus en september 2020	30 oktober 2020	De Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB (TVL) helpt mkb-bedrijven en zzp'ers bij het betalen van een deel van hun vaste lasten. De tegemoetkoming van minimaal 1.000 euro en maximaal 50.000 euro is voor bedrijven die meer dan 30% van hun omzet hebben verloren in de periode juni, juli, augustus en september 2020 door de coronacrisis. Dezelfde getroffen sectoren uit de TOGS-regeling komen in aanmerking voor de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Voorwaarde hierbij is onder andere dat het bedrijf maximaal 250 werknemers heeft, opgericht is voor 15 maart 2020 en minimaal €4.000 aan vaste lasten heeft. Het gaat om vaste lasten die steeds doorlopen, zoals huur, pacht, onderhoud, verzekeringen, vaste leasecontracten, afschrijving van apparatuur en abonnementen. Loonkosten en variabele kosten horen hier niet bij. Loonkosten worden gecompenseerd door de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW). De berekening van de subsidie is: Normale omzet x omzetverlies in% x aandeel vaste lasten in % x 50% = hoogte subsidie Maximaal 50% van de vaste lasten wordt hiermee vergoed. De subsidie per bedrijf is minimaal €1.000 en maximaal €50.000.
	TVL 2	Subsidieblok 1: 1 oktober t/m 31 december 2020 Subsidieblok 2: 1 januari t/m 31 maart 2021 Subsidieblok 3: 1 april t/m 30 juni 2021	n.b. n.b. n.b.	De TVL wordt met een paar aanpassingen verlengd tot en met juni 2021. Net zoals bij de NOW 3.0 in de verlenging van de TVL ingedeeld in 3 periodes van 3 maanden. De TVL is op 4 punten aangepast: – De TVL is in 3 periodes van 3 maanden aan te vragen. Voor iedere periode moet de ondernemer een nieuwe aanvraag doen. – Een bedrijf heeft in 3 maanden minimaal € 3.000 aan vaste lasten, volgens het percentage vaste lasten dat bij zijn SBI-code hoort. Eerder lag deze voorwaarde op een bedrag van € 4.000 in 4 maanden. – Het maximum subsidiebedrag wordt €90.000, in plaats van €50.000. – Het bedrijf heeft minimaal 30% omzetverlies door de coronacrisis. Na 1 januari 2021 wordt de TVL en de grens voor omzetverlies in stappen verhoogd.

⁹ Lijst van branches en sectoren die in aanmerking komen voor de TOGS regeling. <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/togs/vastgestelde-sbi-codes-0>.

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tijdelijke overbruggings-regeling zelfstandige ondernemers (Tozo)	Tozo 1	maart–mei 2020	31 mei 2020	De Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) biedt zelfstandige ondernemers 3 maanden inkomensondersteuning tot aan het sociaal minimum. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat het totale inkomen als gevolg van de coronacrisis onder het bijstandsniveau is gekomen. Daarnaast is het mogelijk om een lening voor bedrijfskapitaal aan te vragen.
	Tozo 2	Juni, juli, augustus en september 2020	30 september 2020	Tozo 1 gold van 1 maart tot en met 31 mei 2020 en was tot en met 31 mei 2020 aan te vragen bij de woongemeente. De Tozo 2 liep van 1 juni tot en met 30 september 2020. De voorwaarden van Tozo 1 en 2 waren grotendeel hetzelfde. Wel werd vanaf Tozo 2 ook een partnertoets gedaan voor het bepalen van de hoogte van de uitkering. Verder is in de Tozo 2 toegevoegd dat bij een aanvraag voor een lening bedrijfskapitaal een verklaring gegeven moet worden dat er geen surseance van betaling of faillissement is aangevraagd of verkregen.
	Tozo 3	1 oktober 2020– 31 maart 2021	n.b.	Vanaf 1 oktober is de Tozo verlengt tot en met 31 maart 2021. Deze Tozo 3 lijkt op zijn voorgangers. Het verschil is dat er meer budget gereserveerd wordt voor omscholing.
	Tozo 4	1 april t/m 30 juni 2021	n.b.	Vanaf 1 april 2021 zal Tozo 4 van kracht zijn. Hierbij zal naar verwachting een vermogenstoets worden toegepast. Meer informatie over Tozo 4 volgt echter begin 2021
Verschillende belasting-maatregelen		12 maart t/m 31 december	1 oktober 2020	De Belastingdienst heeft een flink aantal regelingen om de administratieve en financiële lasten voor ondernemers te verlichten. De tijdelijke maatregelen zijn onder meer gericht op uitstel van betaling van bijvoorbeeld inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting. Het gaat hierbij om de belastingen tot 1 januari 2021. Het terugbetalen van de belastingschuld start vanaf 1 juli 2021 met een betalingsregeling van 36 maanden. Het aanvragen van bijzonder uitstel van belasting kon tot 1 oktober 2020.
Garantie- en kredietregelingen	Go-C			In de Garantie-Ondernemingsfinanciering (GO-C)- regeling is een aparte coronamodule opgenomen. Hiermee kunnen banken krediet verstrekken aan ondernemingen in verband met liquiditeitstekorten als gevolg van het coronavirus. Dit zijn leningen met een maximum looptijd van 6 jaar, tussen de €1,5 en €150 miljoen per onderneming, waarbij de staat voor 80% (grootbedrijf) en 90% (MKB) garant staat.
	BMKB			Via de regeling Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) staat het de overheid borg voor kredieten aan ondernemers, zodat zij makkelijker geld kunnen lenen bij kredietverstrekkers zoals banken.
	COL			Met de regeling Corona-Overbruggingslening (COL) kunnen bedrijven zoals start-ups, scale-ups of innovatief MKB-ers, die overwegend met extern vermogen gefinancierd zijn, extra financiering ontvangen.
	KKC			De Klein Krediet Corona (KKC) regeling is gericht op de kleine ondernemers. De Nederlandse overheid gaat voor 95 procent garant staan voor €750 miljoen aan overbruggingskredieten voor kleine ondernemingen met een relatief kleine financieringsbehoefte (van €10.000 tot €50.000).
	Qredits			Qredits is een stichting die microkredieten verstrekt aan startende ondernemers en kleine bedrijven. Met deze maatregel kunnen ondernemers met krediet uitstel tot aflossing aanvragen en rentekorting krijgen en wordt er Overbruggingskrediet verstrekt.

Tabel B2.2 Overzicht sport specifieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid en andere instellingen in 2020

Steunmaatregel	Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS)	1 maart tot 1 juni 2020	14 oktober 2020	In een kamerbrief van 1 mei 2020 is aangegeven dat gemeenten gecompenseerd worden voor de kwijtschelding van huurkosten voor sportverenigingen die geconfronteerd worden met een omzetsdaling over de periode van 1 maart 2020 tot 1 juni 2020. Dit is vervolgens uitgewerkt in de regeling Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS). Gemeenten, sportbedrijven of particuliere verhuurders konden tot 14 oktober 2020 een tegemoetkoming aanvragen voor de in de periode 1 maart 2020 tot 1 juni 2020 misgelopen huurinkomsten als gevolg van de kwijtschelding van de huren voor sportverenigingen. Een gemeente, sportbedrijf of particuliere verhuurder komt slechts in aanmerking voor een tegemoetkoming indien de huur ten laste van de amateursportorganisatie daadwerkelijk is kwijtgescholden gedurende de periode van 1 maart 2020 tot 1 juni 2020. Daarnaast kan slechts eenmaal gebruikt gemaakt worden van deze regeling. Voor de regeling is €89,5 miljoen beschikbaar. Indien het totaal beschikbare bedrag overschreden wordt, vindt een verdeling naar rato plaats. Van alle aanvragen wordt dan eenzelfde percentage vergoed.
Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO)	Periode 1: 1 maart tot en met 31 mei 2020 Periode 2: 1 juni tot en met 31 augustus	11 oktober 2020	De regeling Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO) is bedoeld voor sportverenigingen die, ten opzichte van dezelfde periode in 2019, ten minste 20% van hun omzet zijn verloren als gevolg van de maatregelen tegen COVID-19. De regeling is met name bedoeld voor sportverenigingen die niet (voldoende) gebruik kunnen maken van de reeds getroffen generieke steunmaatregelen, zoals de NOW. Voor veel sportverenigingen bleek het namelijk niet mogelijk om te voldoen aan de voorwaarden uit de regelingen of bleek de financiële tegemoetkoming onvoldoende om de sportverenigingen te helpen. Het is mogelijk om voor 2 periodes een tegemoetkoming aan te vragen: – Periode 1: 1 maart t/m 31 mei 2020 – Periode 2: 1 juni t/m 31 augustus 2020 Voor de regeling komen 2 groepen in aanmerking: – Categorie A: Sportverenigingen met of zonder een sportaccommodatie in eigendom en doorlopende lasten van meer dan €500 en minder dan €4.000 in een van de periodes. – Categorie B: Sportverenigingen met een sportaccommodatie in eigendom en doorlopende lasten van ten minste €8.000 in een van de periodes, na aftrek van een ontvangen tegemoetkoming op grond van de TOGS of TVL. De vergoeding binnen de TASO is voor sportverenigingen in categorie A maximaal €7.000, verdeeld over 2 periodes (maximaal €3.500 per periode). Voor sportverenigingen in categorie B is de vergoeding maximaal €12.000, wederom verdeeld over 2 periodes (maximaal €6.000 per periode). In totaal is €44,5 miljoen beschikbaar. Indien dit bedrag overschreden wordt, vindt er een loting plaats.
Borgstelling Noodkrediet Stichting Waarborgfonds Sport		n.b.	Sportorganisaties die door de coronacrisis te maken krijgen met liquiditeitsproblemen kunnen bij de bank een tijdelijke lening aanvragen, een zogenaamd Noodkrediet. Voor een dergelijke lening vraagt de bank een borgstelling omdat zij zekerheid wil dat de lening wordt terugbetaald. Stichting Waarborgfonds Sport kan deze borgstelling verzorgen, indien deze wordt aangevraagd.

Tabel B2.3 Aantal aanvragen van de NOW 1.0 en uitbetaalde NOW 1.0 subsidies, uitgesplitst naar sector binnen de sport

	Totaal aantal bedrijven (absolute aantallen)	Aantal bedrijven met NOW 1.0 (absolute aantallen)	Percentage bedrijven met NOW 1.0 (percentage)	Uitbetaalde NOW 1.0 subsidies (miljoenen euro's)
Totaal Nederland	1.871.415	120.970	6	€ 7.894
Totaal Sport	36.240	4.280	12	€ 151
85511 Zeil- en surfscholen	280	30	11	€ 1
85519 Overig sportonderwijs	22.105	535	2	€ 8
93111 Zwembaden	240	140	58	€ 16
93112 Sporthallen en -zalen	460	220	48	€ 12
93113 Sportvelden	130	25	19	€ 1
93119 Overige sportaccommodaties	720	340	47	€ 17
93121 Veldvoetbal	1.605	850	53	€ 31
93122 Veldsport in teams (geen voetbal)	320	120	38	€ 2
93123 Atletiek	40	5	13	*
93124 Tennis	385	80	21	€ 1
93125 Paardensport en maneges	1.895	275	15	€ 3
93126 Wielersport	85	10	12	*
93127 Auto- en motorsport	260	5	2	*
93128 Wintersport	30	5	17	*
93129 Overige buitensport	335	50	15	€ 1
9313 Fitnesscentra	1.395	675	48	€ 27
93141 Individuele zaalsport	180	45	25	*
93142 Zaalsport in teamverband	60	5	8	*
93143 Kracht- en vechtsport	270	30	11	€ 1
93144 Bowlen, kegelen, biljarten e.d.	50	20	40	€ 1
93145 Denksport	40	*	*	*
93146 Sportscholen	1.515	435	29	€ 8
93149 Overige binnensport en omnisport	95	20	21	*
93151 Zwem- en onderwatersport	100	10	10	*
93152 Roei-, kano-, zeil- en surfsport	300	10	3	*
93191 Beroepssportlieden	375	10	3	€ 1
93192 Hengelsport	55	*	*	*
93193 Verzorgen van vistochten	80	10	13	*
93194 Supportersverenigingen (sport)	35	*	*	*
93195 Organisatie van sportevenementen	1.530	165	11	€ 7
93196 Sportkoepels en -adviesorganen	495	75	15	€ 10
93199 Overige sport (rest)	355	20	6	€ 1
93291 Jachthavens	420	45	11	€ 1

Bron: CBS/UWV, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Te kleine aantallen.

Tabel B2.4 Aantal aanvragen van de NOW 2.0 en uitbetaalde NOW 2.0 subsidies, uitgesplitst naar sector binnen de sport

	Totaal aantal bedrijven (absolute aantallen)	Aantal bedrijven met NOW 2.0 (absolute aantallen)	Percentage bedrijven met NOW 2.0 (percentage)	Uitbetaalde NOW 2.0 subsidies (miljoenen euro's)
Totaal Nederland	1.871.415	54.100	3	3.603
Totaal Sport	36.240	1.910	5	71
85511 Zeil- en surfscholen	280	15	5	*
85519 Overig sportonderwijs	22.105	160	1	2
93111 Zwembaden	240	110	46	8
93112 Sporthallen en -zalen	460	135	29	8
93113 Sportvelden	130	10	8	1
93119 Overige sportaccommodaties	720	190	26	9
93121 Veldvoetbal	1.605	320	20	16
93122 Veldsport in teams (geen voetbal)	320	35	11	*
93123 Atletiek	40	5	13	*
93124 Tennis	385	25	6	*
93125 Paardensport en maneges	1.895	80	4	1
93126 Wielersport	85	5	6	*
93127 Auto- en motorsport	260	5	2	*
93128 Wintersport	30	*	*	*
93129 Overige buitensport	335	15	4	*
9313 Fitnesscentra	1.395	360	26	11
93141 Individuele zaalsport	180	15	8	*
93142 Zaalsport in teamverband	60	*	*	*
93143 Kracht- en vechtsport	270	15	6	*
93144 Bowlen, kegelen, biljarten e.d.	50	20	40	*
93145 Denksport	40	*	*	*
93146 Sportscholen	1.515	200	13	3
93149 Overige binnensport en omnisport	95	10	11	*
93151 Zwem- en onderwatersport	100	5	5	*
93152 Roei-, kano-, zeil- en surfsport	300	5	2	*
93191 Beroepssportlieden	375	5	1	1
93192 Hengelsport	55	*	*	*
93193 Verzorgen van vistochten	80	5	6	*
93194 Supportersverenigingen (sport)	35	*	*	*
93195 Organisatie van sportevenementen	1.530	95	6	5
93196 Sportkoepels en -adviesorganen	495	45	9	4
93199 Overige sport (rest)	355	10	3	*
93291 Jachthavens	420	10	2	*

Bron: CBS/UWV, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Te kleine aantallen.

Tabel B2.5 Aantal toegekende TOGS aanvragen en uitbetaalde TOGS subsidies, uitgesplitst binnen sportsector

Sector	SBI-code	Toegekende aanvragen	Uitbetaald
Overig sport- en recreatieonderwijs	85.51.9	3.813	€ 15.252.000
Veldvoetbal	93.12.1	1.853	€ 7.412.000
Fitnesscentra	93.13	1.431	€ 5.724.000
Sportscholen	93.14.6	1.119	€ 4.476.000
Paardensport en maneges	93.12.5	939	€ 3.756.000
Kantines en contractcatering	56.29	794	€ 3.176.000
Tennis	93.12.4	862	€ 3.448.000
Overige sportaccommodaties	93.11.9	694	€ 2.776.000
Veldsport in teams (geen voetbal)	93.12.2	737	€ 2.948.000
Organiseren van sportevenement	93.19.5	586	€ 2.344.000
Sport en recreatie	93	505	€ 2.020.000
Sporthallen en – zalen	93.11.2	421	€ 1.684.000
Overige buitensport	93.12.9	330	€ 1.320.000
Individuele zaalsport	93.14.1	286	€ 1.144.000
Kracht- en vechtsport	93.14.3	238	€ 952.000
Zwembaden	93.11.1	251	€ 1.004.000
Zwem- en onderwatersport	93.15.1	201	€ 804.000
Zaalsport in teamverband	93.14.2	200	€ 800.000
Roei-, kano-, zeil- en surfsport	93.15.2	158	€ 632.000
Jachthavens	93.23.1	153	€ 612.000
Overige binnensport en omnisport	93.14.9	127	€ 508.000
Zeil- en surfscholen	85.51.1	105	€ 420.000
Overige sportactiviteiten	93.19.8	104	€ 416.000
Atletiek	93.12.3	111	€ 444.000
Bowlen, kegelen, biljarten e.d	93.14.4	92	€ 368.000
Sportvelden	93.11.3	98	€ 392.000
Auto- en motorsport	93.12.7	83	€ 332.000
Wielersport	93.12.6	48	€ 192.000
Verzorgen van vistochten	93.19.3	40	€ 160.000
Wintersport	93.12.8	37	€ 148.000
Denksport	93.14.5	24	€ 96.000
Hengelsport	93.19.2	15	€ 60.000
Totaal		16.455	€ 65.820.000

Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 8 juni 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B2.6 Aantal toegekende TVL-1 aanvragen en uitbetaalde TVL-1 subsidies, uitgesplitst binnen sportsector

Sector	SBI-code	Toegekende aanvragen	Toegekend bedrag
Veldvoetbal	93.12.1	440	€ 2.800.000
Fitnesscentra	93.13	399	€ 3.800.000
Overige sport- en recreatieonderwijs	85.51.9	335	€ 1.300.000
Kantines en contractcatering	56.29	306	€ 2.300.000
Sportscholen	93.14.6	254	€ 1.900.000
Organiseren van sportevenementen	93.19.5	251	€ 4.800.000
Overige sportaccommodaties	93.11.9	245	€ 3.100.000
Sport en recreatie	93	167	€ 2.300.000
Sporthallen en -zalen	93.11.2	144	€ 1.600.000
Tennis	93.12.4	128	€ 401.000
Paardensport en maneges	93.12.5	123	€ 1.200.000
Veldsport in teams (geen voetbal)	93.12.2	74	€ 332.000
Zwembaden	93.11.1	56	€ 802.000
Totaal		2.922	€ 26.635.000

Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 6 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Bijlage 3. Sportondernemers

Tabel B3.1 Kerncijfers per categorie sportondernemers (in absolute aantallen)

Categorie	Aantal vestigingen van bedrijven		Aantal bedrijven **	Aantal bedrijven aangesloten bij brancheorganisatie	Aantal medewerkers incl. parttime	Wekelijkse sportbeoefenaars (in % van bevolking 12-79 jaar)***
	Aantal bedrijven					
	CBS (2020 2e kw)	CBS (2020)	Schatting door POS (2020)	Schatting door POS (2020)	Schatting door POS (2020)	Gezondheids-enquête (2018)
Fitnesscentra	1.395	1.890	3.900	1.000	60.000	25,1
<i>Fitnessondernemers</i>			<i>1.800</i>		<i>50.000</i>	
<i>Boutiques</i>			<i>2.100</i>		<i>10.000</i>	
Dansscholen	2.620	n.b.	2.388	2.388	5.000	1,2
Yogacentra	n.b.	n.b.	1.500	370	10.000	3
Vechtsportcentra	n.b.	n.b.	1.000	1.000	5.000	0,2
Zwembaden*	240	400	691	518	9.558	5,8
Budosport scholen	n.b.	n.b.	650	550	950	n.b.
Watersportcentra	400	395	600	350	7.500	0,4
Hippische sportcentra	1.895	1.895	423	423	2.700	1,6
Squashcentra	n.b.	n.b.	302	70	2.500	0,8
Golfbanen	n.b.	n.b.	200	140	3.500	2
Buitensport bedrijven	n.b.	n.b.	150	60	3.000	n.b.
Klim- en bergsportcentra	n.b.	n.b.	80	51	1.760	0,2
Skatecentra	n.b.	n.b.	18	18	250	0,2
Ski indoorcentra	n.b.	n.b.	56	56	1.400	0,5

Bron: CBS, 2020; Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), 2020; CBS/RIVM, Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

* Deze categorie betreft commerciële zwembaden.

** We gaan ervan uit dat deze schatting betrekking heeft op het aantal vestigingen van bedrijven.

Op basis van de indeling naar typen bedrijven en de schattingen van brancheorganisaties is de verwachting is dat sommige categorieën bedrijven overlap met elkaar vertonen, waaronder in aantallen bedrijven en aantal medewerkers, bijvoorbeeld voor fitnesscentra, yogacentra, vechtsport en/of budosport.

*** Dit betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van de sport in het algemeen die hoort bij de branche, niet de sportbeoefenaars bij de betreffende centra/accommodaties.

Het cijfer voor klim- en bergsport betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van klimsport.

Het cijfer voor budosport is onbekend omdat budosport meerdere sporten omvat.

Het cijfer voor skatecentra betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van skaten en skeeleren.

Het cijfer voor watersport betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van zeilen.

Bijlage 4. Bronnen financiële stromen binnen de topsport

Tabel B4.1 Bronnen financiële stromen binnen de topsport

Letter	Pijl	Omschrijving	Bron(nen)	
A	1	Bijdrage ministerie van VWS aan Fonds voor de Topsporter	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	2	Bijdrage ministerie van VWS aan topsportprogramma's	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	3	Bijdrage ministerie van VWS aan topsportevenementen	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	4	Bijdrage ministerie van VWS aan dopingbestrijding	Rijksbegroting 2021 VWS	
C	5	Bijdrage Nederlandse Loterij aan topsport richting NOC*NSF	Notitie Bestedingsplan 2021	
G	6	Bijdrage private partijen aan NOC*NSF (topsport)		
G	7	Bijdrage private partijen aan CTO'S		
G	8	Bijdrage private partijen aan sportbonden (topsport)	NOC*NSF	
G	9	Bijdrage private partijen aan commerciële topsportorganisaties/-clubs/-teams		
B	10	Bijdrage NOC*NSF aan CTO's	NOC*NSF	
B	11	Bijdrage NOC*NSF aan sportbonden (topsport)	NOC*NSF	
H	12	Bijdrage media & toeschouwers aan sportbonden	NOC*NSF	
H	13	Bijdrage media & toeschouwers aan commerciële topsportorganisaties/-clubs/-teams		
D	14	Bijdrage van sportbonden aan topsporters	PM	
	15	Bijdrage van sportverenigingen aan sportbonden (topsport)	PM	
	16	Bijdrage vanuit provincies aan CTO's	PM	
	17	Bijdrage van gemeenten aan CTO's	PM	
	18	Bijdrage van gemeenten aan RTC's	PM	
F	19	Bijdrage van commerciële topsportclubs/-teams aan topsporters		
I	20	Bijdrage Fonds voor de Topsporters aan de topsporters	Rijksbegroting 2021 VWS	NOC*NSF
J	21	Bijdrage vanuit noodfondsen/regelingen voor de topsporters	Rijksoverheid	NOC*NSF
K	22	Bijdrage vanuit prijzen-en/of startgelden aan de topsporters		
G	23	Bijdrage vanuit persoonlijke sponsors aan topsporters		
L	24	Overige inkomsten aan topsporters		

Bijlage 5. Door ZonMW gefinancierd onderzoek sport en corona

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020

Titel	Samenvatting NL
Wijkgerichte follow-up van ontsluiting van sportvelden en scholen in Leiden, de COVID Radar in de praktijk	In de gemeente Leiden zijn drie proefgebieden benoemd waar sportvelden en scholen vanaf medio mei 2020 worden ontsloten (Roomburg, Noord, Zuid) en waar een zomerprogramma wordt georganiseerd. In die gebieden, die op basis van postcode kunnen worden herkend, worden (social distancing-) gedrag en klachten van bewoners dagelijks gevolgd doordat bewoners worden aangemoedigd dagelijks de vragen in de door het LUMC begin april gelanceerde app "CovidRadar" te beantwoorden. Door follow-up in de tijd kunnen de effecten van overheidsmaatregelen op gezondheidsklachten en COVID19 ziekteverschijnselen op wijk-/populatie-niveau worden gevolgd en kunnen op wijkniveau vroegtijdig aanwijzingen voor opflakking van de virusinfectie worden signaleerd.
Kwetsbare personen in beweging: aanpassing van het beweegaanbod aan het 'nieuwe normaal'	Doel van dit actie-ondersteunend onderzoek is het beweegaanbod van het Ouderenfonds (Oldstars) en de Bas van de Goor Foundation (Nationale Diabetes Challenge (NDC) met een lerend onderzoekstraject begeleiden bij het (continu) aanpassen van hun aanbod aan de eisen van het 'nieuwe normaal' én de behoeften van deelnemers en uitvoerende professionals.
Het COFIT-20 project: het stimuleren van lichamelijke activiteit middels online livestream groepslessen voor mensen met een ernstige psychische aandoening tijdens COVID-19	Het COFIT-20 project wil met behulp van een online livestream beweeginterventie, de achteruitgang in psychische en lichamelijk functioneren en sociale interacties stimuleren bij mensen met een ernstige psychische aandoening. Samen met de verschillende partners (de GGZ, de gemeente, de sportexperts en ervaringsdeskundigen) wil het UMC Utrecht een protocol ontwikkelen voor een online livestream beweeginterventie, die zal worden gegeven door beweegcoaches.
Invloed van grote (hardloop)evenementen op de besmettingsgraad van COVID-19	De Stichting Zevenheuvelenloop ontwikkelt samen met onder andere de lokale en regionale overheden, de veiligheidsregio's en de Nationale Spoorwegen (NS) een protocol om een hardloopevenement voor ca. 20.000 deelnemers op een veilige manier te laten plaatsvinden in november 2020. Het protocol is gebaseerd op de richtlijnen voor de '1.5-meter samenleving', en beslaat de gehele inrichting van de organisatie. Een dergelijk protocol voor de uitvoer van grote (hardloop) evenementen bestaat nog niet, waarbij het tevens onbekend is wat de directe invloed is van dit protocol op de besmettingsgraad van COVID-19 na de Zevenheuvelenloop. In dit onderzoek wordt getest of het protocol voor een 'corona-proof editie' van een groot hardloop-evenement voldoet en daarmee direct geïmplementeerd kan worden voor andere (hardloop)evenementen.
Cooling solutions for (Covid-19) healthcare workers	COVID-19 zorgpersoneel draagt beschermende kleding zoals een plastic schort, mondkapje, haarnetje en spatbril om besmetting met het coronavirus op de werkvloer te voorkomen. Hoewel effectief, beperkt deze beschermende kleding de afgifte van warmte aan de omgeving waardoor veel COVID-19 zorgmedewerkers hittestress ervaren. Het COOLVID project "Cooling solutions for (COVID-19) healthcare workers" is een spin-off van het Thermo Tokyo project en heeft als doel om kennis en kunde over het inzetten en toepassen van koelstrategieën uit de topsport naar de zorgsector te vertalen en implementeren. Specifiek richten wij ons op verplegend personeel. Toegepaste koelinterventies kunnen hittestress substantieel verminderen, waardoor de fysieke en cognitieve prestaties van zorgprofessionals verbeteren en de hersteltijd na een werkschift vermindert. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het Radboudumc in samenwerking met TNO, Inuteq en NOC*NSF.
Metingen en CFD simulaties van aerosolverbreiding en aerosolreductie in fitnesszaal	Doel van het onderzoek is te kijken hoe sportscholen en overige binnensportruimtes op een verantwoorde manier open kunnen blijven voor sporters, ook wanneer er minder buiten gesport kan worden of bij een tweede of derde golf van dit virus of toekomstige pandemieën. Er is een film gemaakt van deze testdag. De studie wordt uitgevoerd door de faculteiten Built Environment en Industrial Design van TU/e en PlasmaMade en is mede mogelijk gemaakt door Sportinnovator en de gemeente Eindhoven. Isala Ziekenhuizen, Go2Sure, NL Actief, NOC*NSF en de multinationale organisaties Ansys en de Avicenna Alliance for Predictive Medicine zijn nauw betrokken bij het onderzoek.
Verdiepingsonderzoek aerosolen en binnensport	Het doel van deze opdracht is meer zicht te krijgen op de mogelijkheden om aerosolconcentraties tijdens sportbeoefening in een binnensportaccommodatie te reduceren en te reguleren met inzet van luchtreiniging en bijbehorend monitoringssysteem. Onderzoek hiernaar acht het Topteam Sport relevant in het kader van de actuele situatie rondom COVID-19.

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
Online Life Goals sessies voor kwetsbare mensen	Door het coronavirus zijn Amsterdammers die het moeilijk hebben, de doelgroep van dit initiatief, nog kwetsbaarder. De meest kritieke groep zijn de jonge dak- en thuislozen. In allerijl bouwt gemeente Amsterdam samen met hulporganisaties sporthallen om tot noodopvang. Online Life Goals sessies: De online Life Goals sessies beogen om minimaal 200 dak- en thuislozen jongeren in Amsterdam te bereiken en via een online platform, in tijden van de coronacrisis, weer deel te laten nemen aan de maatschappij. Het initiatief bereikt deelnemers via samenwerkende instellingen, tijdelijke lokale opvang locaties (sporthallen) en brengt hen letterlijk en figuurlijk in beweging door online Life Goals sessies. Door 12 Maatschappelijke Sportcoaches op te leiden en in te zetten op dit project beogen wij minimaal 200 dak- en thuisloze jongeren te bereiken met online Life Goals sessies. Wij beogen middels deze digitale sessies eenzaamheid onder onze doelgroep te bestrijden en het contact met onze huidige deelnemers te behouden zodat wij ze in de toekomst weer op veld terugzien. Kracht van sport: Life Goals Amsterdam wil bijdragen aan een stad waarin niemand buitenspel staat en gebruikt de kracht van sport en ontmoeting om mensen weer mee te laten doen. Sport en ontmoeting maakt het mogelijk om grenzen te verleggen het gevoel van eigenwaarde te hervinden en een nieuw sociaal netwerk te creëren.
Introductie van de Special Olympics 'Scoop Je Pr! App' in VG zorginstellingen	In Nederland wonen veel mensen met een verstandelijke beperking die gedurende de dag ondersteuning nodig hebben bij alle aspecten van het dagelijks leven. Door de verregaande maatregelen ten gevolge van de COVID-19 uitbraak zijn deze mensen noodgedwongen thuis te blijven. Ze worden liefdevol door de dagelijkse groepsleiding ondersteund maar door de opgelegde restricties komen aspecten voor een betekenisvolle dag en dagelijks geluk zwaar onder druk te staan. Denk aan sporten, beweging, bewegingstherapie, een zinvolle invulling van de dag en betekenisvolle relaties. Scoop je PR! app. Om hier iets aan te doen heeft Special Olympics Nederland Mentech Innovations de Scoop je PR! app laten ontwikkelen. Deze app stimuleert mensen met een verstandelijke beperking om te bewegen, door middel van instructiefilmpjes om zo hun kracht, beweging en uithoudingsvermogen te trainen en daarmee een gezonde levensstijl te ontwikkelen. In de filmpjes met de oefeningen voor het verbeteren van kracht, balans en uithoudingsvermogen spelen 'athlete leaders' van Special Olympics de hoofdrol. Met het ontwikkelen zijn de WCAG-richtlijnen aangehouden, hebben sporters met een verstandelijke beperking meegedacht in het proces en is een voorleesfunctie aanwezig om zo ook sporters die moeite hebben met lezen te kunnen helpen.
Protective Full Face Snorkeling Mask	Als gevolg van de Corona crisis is er een continu gebrek aan beschermende middelen voor hulpverleners in de medische, paramedische, verzorgings-, voedsel-, beveiligings- en transportsector. Honderdduizenden hulpverleners en medewerkers in vitale sectoren staan bloot aan het risico van besmetting. Sterker nog honderden mensen in deze sectoren raken momenteel besmet. De continuïteit van de medische zorg onder meer in de IC's staat onder druk door het gebrek aan inzetbaar personeel. In samenwerking met het Albert Schweizer ziekenhuis in Dordrecht heeft Pacific Diving op 20 maart zogenaamde Full Face snorkel maskers zodanig aangepast dat er luchtfilters van beademingsautomaten op gemonteerd kunnen worden. Het doel van het project is stabiele, betrouwbare, produceerbare en goed gedocumenteerde concepten voor de levering van met luchtfilters uitgeruste standaard "off the shelf" full face snorkelmaskers te ontwikkelen en te implementeren en om een website waarin de kennis en ervaring over de ontwikkeling, het gebruik en de documentatie van dergelijke maskers is vastgelegd te ontwikkelen
Oefenkit thuisrevalidatie voor patiënten met een neurologische aandoening op leeftijd met een verminderde handfunctie	Volgens de hersenstichting krijgen jaarlijks 42.300 mensen in Nederland een Cerebraal Vasculair Accident (CVA), van wie er ongeveer 9.000 mensen overlijden. Een groot deel van deze mensen gaat naar huis en maar liefst 1 op de 5 heeft zorg nodig in het verpleeghuis vanwege (ernstige) beperkingen. Veel van de CVA-patiënten hebben een beperkte handfunctie en uit onderzoek blijkt dat het trainen/oefenen van de aangedane arm van groot belang is voor herstel en taken in het dagelijks leven. Ouderen vinden de inzet van en het werken met digitale hulpmiddelen niet altijd even makkelijk. Dit in combinatie met de huidige situatie, waarin contactmomenten met therapeuten tot een minimum zijn beperkt, heeft geleid tot de ontwikkeling van een oefenkit voor thuisrevalidatie. Deze kit bestaat uit een handboek met oefeningen voor een verzwakte handfunctie en objecten waarmee de oefeningen gedaan kunnen worden. De kit zal dusdanig worden ontworpen dat patiënten op leeftijd met een verzwakte handfunctie direct aan de slag kunnen. Dit betekent dat de patiënt de oefeningen zelfstandig kan uitvoeren zonder dat ondersteuning van een therapeut vereist is.

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel 5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
Samen spelen met jong en oud – gezellig en gezond	Om de verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk te beperken, zijn er vanuit de overheid verschillende maatregelen genomen. Dit heeft consequenties op verschillende gebieden, zoals mentale en fysieke gezondheid. Bij kwetsbare ouderen ligt (een toename van) eenzaamheid op de loer, dat tot een lagere kwaliteit van leven kan leiden. Daarnaast kan het thuisblijven bij hen leiden tot verminderde dagelijkse beweging en minder gezond eten, dat ondervoeding, verhoogde kans op botbreuken en een verlaagde weerstand tot gevolg kan hebben. Voldoende bewegen en gezond eten. Een app-ontwikkelaar, kinderfysiotherapeut en voedingskundig onderzoeker hebben de handen ineen geslagen en een tool bedacht waarop kinderen en ouderen samen via digitale mogelijkheden sociaal contact met elkaar kunnen hebben en tegelijkertijd op een positieve en speelse manier gestimuleerd worden voldoende te bewegen en gezond te eten. Wij willen kinderen weer in contact brengen met ouderen (hun grootouders, tante, de buurvrouw, etc.) door middel van online spelletjes die zij samen kunnen spelen. Het doel van educatieve spelletjes is eenzaamheid tegen te gaan en op een speelse manier met gezonde voeding en beweging binnenshuis bezig te zijn.
Ongelijkheid in sport en bewegen onder COVID-19: De impact van sport voor een veerkrachtige samenleving	Onderzoeksvraag In welke mate neemt ongelijkheid in sport toe of af door COVID19, hoe spelen relevante actoren (gemeenten, bonden en lokale sportaanbieders) hierin een rol en wat betekent dit in termen van een inclusieve sport en de maatschappelijke waarde van sport en bewegen? Urgentie De sportsector is, na onderwijs, als eerste (deels) opgestart na de 'lockdown'. Sport wordt daarbij gezien als vehikel om problemen als gevolg van coronamaatregelen te verzachten of op te lossen en bij te dragen aan een veerkrachtige samenleving. Maar hoe wordt bereikt dat burgers actief zijn, en in het bijzonder maatschappelijk kwetsbare mensen met weinig financiële middelen, veel zorgtaken en geringe zelfredzaamheid? Hypothesen Door armoede, zorgtaken, sociaal isolement en/of gezondheidsvraagstukken, veroorzaakt of versterkt door de coronamaatregelen, kunnen (te) hoge drempels worden ervaren tot sport- en beweegdeelname waardoor ongelijkheid naar o.a. gender, opleiding, etniciteit en gezondheid toeneemt en juist mensen in kwetsbare maatschappelijke posities niet (meer kunnen) meedoen. Aanpak Het voorstel verbindt expertise van onderzoekers, instituten en organisaties. Met de inzet van postdocs wordt aansluiting gezocht bij bestaande expertise van ervaren onderzoekers. De consortiumpartners zijn partijen die impact hebben op organisaties en individuen binnen de sport- en beweegsector. Hiermee zijn we samen in staat om te komen tot handreikingen voor een samenleving waarin iedereen kan (blijven) meedoen aan sport en bewegen. Het project kent twee werkpakketten. Werkpakket 1 richt zich op het bestuderen van veranderingen in sport- en beweeggedrag van de bevolking en van specifieke doelgroepen om te bezien of sociale ongelijkheid in de sport toe- of afneemt. Werkpakket 2 gaat in op ervaringen en leefwereldperspectieven van de specifieke doelgroepen tijdens COVID19 en op de effectiviteit van beleidsinzet om iedereen te laten meedoen en de maatschappelijke waarde van sport te optimaliseren.
Is onze omgeving toekomstbestendig voor voldoende lichaamsbeweging in een 1,5m-samenleving?	Onderzoeksvraag: In dit project onderzoeken we wat de effecten zijn van de nieuwe '1,5-m samenleving' op ons beweegpatroon ... Urgentie: Onze huidige leefomgeving is niet gebouwd voor deze '1,5-m samenleving', waardoor het risico bestaat dat kwetsbare doelgroepen minder bewegen, met aanzienlijke gezondheidsrisico's tot gevolg. In een recente pilot studie onder 4.000 respondenten in april 2020 hebben we al een 20% lager activiteitenpatroon kunnen vaststellen, vergeleken met data verkregen in 2019. Het is de verwachting dat de impact van de '1,5-m samenleving' niet evenredig verdeeld zal zijn. Uit eerder onderzoek van ons consortium blijkt dat de leefomgeving van wijken met veel inwoners uit lagere socio-economische klasse minder goed is ingericht ter stimuleren van fysieke activiteit in de omgeving. Hypothese: We verwachten dat vooral personen uit lagere sociaal-economische klasse moeite hebben om hun activiteitenpatroon te normaliseren. Omdat deze groep relatief veel individuen bevat die de geldende beweegadviezen niet halen en hiermee extra gevoelig zijn voor negatieve gezondheidseffecten, verwachten we daarnaast, zonder aanvullend beleid, op middellange termijn bij deze doelgroepen meer optreden van hart-/vaatziekten en diabetes. Gerichte fysieke interventies in specifieke wijken kunnen bijdragen aan het verbeteren van een actieve leefstijl en het verkleinen van gezondheidsrisico's. Plan van aanpak 1) Meten van activiteitenpatronen gedurende verschillende stadia van het 'lockdown'beleid; 2) Modelleren van de (potentiële) gezondheidseffecten van social distancing en lockdown, op basis van een GIS-analyse van de gebouwde omgeving; 3) Verkennen, uitvoeren en monitoren van relevante interventies in de bebouwde omgeving en/of infrastructuur waarmee actief beweeggedrag kan worden gestimuleerd. 4) Ontwikkelen module 'Leefomgeving, bewegen, gezondheid' t.b.v dashboard gemeenten"

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
SBIR ronde: Binnensportaccommodaties veilig en volledig open voor sporters en publiek	Bij deze oproep gaat het om het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten met als doel binnensportaccommodaties verantwoord open te stellen voor sporters en publiek met zoveel mogelijk vrijheden. Dat is op dit moment een grote maatschappelijke uitdaging vanwege het risico op verspreiding van COVID-19. Binnensportaccommodaties mogen sinds 1 juli 2020 onder voorwaarden open. Hier zijn onder andere strenge ventilatie-eisen aan gesteld. Lang niet alle accommodaties voldoen aan deze eisen. Besmetting kan op verschillende manieren plaatsvinden, onder andere door fysiek contact, aanraking van materialen en zeer waarschijnlijk ook door verontreinigde lucht. Looptijd van de opdracht: oktober 2020 – januari 2021. Belangrijk is dat bedrijven die inschrijven, de motivatie hebben om van hun innovatie een succes te maken en doorgaan als de financiering vanuit de SBIR stopt.
(SBIR 1e fase)	<i>Deze oplossing is: in het hele gebouw dusdanig gezonde luchtkwaliteit waarborgen, inclusief plaatsen met weinig tot geen luchtstromingen, dat virussen direct worden vernietigd. Onderdeel van de haalbaarheidsstudie is het detecteren van virussen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Innovatieve computersimulaties waarin besmettingsrisico's bepaald worden, combineren met unieke meetapparatuur. Hiermee wordt een passend ventilatiesysteem voor binnensportaccommodaties ontworpen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Dit onderzoek brengt de luchtkwaliteit in kaart. Zelfs de kleinste onzichtbare deeltjes in de lucht worden gemeten en hieruit kan worden afgeleid of een virus of bacterie door de lucht kan zweven. Met een online 'dashboard' kunnen bezoekers zien of het veilig is om in de sportaccommodatie te zijn. Als oplossing is er de mogelijkheid om de lucht met mogelijk schadelijke deeltjes te reinigen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het sluiten van sportscholen tijdens de intelligente lockdown en de angsten van sporters en sportinstructeurs om via aerosolen besmet te raken moet voorkomen respectievelijk weggenomen worden. De i-VENION, een responsive luchtsysteem, ventileert, reinigt en koelt op basis van een intelligent sensornetwerk en algoritmes.</i>
SBIR ronde: Sportevenementen voor publiek	Bij deze oproep gaat het om het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten met als doel grote binnen- en buitensportevenementen verantwoord open te stellen voor publiek en deelnemers met zoveel mogelijk vrijheden. Dat is op dit moment een grote maatschappelijke uitdaging vanwege het risico op verspreiding van COVID-19. Met goede voorzorgsmaatregelen en met inzet van innovaties is het wellicht mogelijk om publiek veilig bij sportevenementen toe te laten met een maximale bezetting. Looptijd van de opdracht: oktober 2020 – januari 2021. Belangrijk is dat bedrijven die inschrijven, de motivatie hebben om van hun innovatie een succes te maken en doorgaan als de financiering vanuit de SBIR stopt.
(SBIR 1e fase)	<i>Dit project wil een beheerplatform opstellen die de technische ondersteuning is van maatregelen/procedures die kunnen of moeten genomen worden om op een veilige manier sportevenementen te laten doorgaan voor zowel de sporters als publiek.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het desinfecteren van de lucht in binnensportaccommodaties is van groot belang als het gaat om het weer openstellen van wedstrijden voor publiek. Dit project richt zich op de haalbaarheid van een luchtdesinfectiesysteem, bijvoorbeeld op basis van UV-C.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het Contact Buddy Crowd Management Systeem richt zich op het slimmer spreiden van grote groepen mensen en het inperken van besmetting, met als doel om weer events te kunnen houden. Op een veilige manier.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Detact Diagnostics ontwikkelt een snelle, diagnostische test om besmetting met Corona aan te tonen. Iedereen kan de test ter plekke uitvoeren. Hierdoor is de beoogde test ideaal in te zetten voor grootschalige sportevenementen, omdat er per meter zo'n 3.600 personen per uur getest kunnen worden.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Een simpele en goedkope IoT tracker in een polsbandje wordt uitgereikt aan bezoekers van evenementen. Via deze tracker wordt bijgehouden wat de dichtheid van bezoekers op elke plek binnen een evenementlocatie is.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>De beoogde uitkomst is een prototype van een real-time corona-testsysteem, speciaal ontworpen voor maximale doorvoer van evenementtoeschouwers.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>De beoogde innovatie van het CrowdBand-project ontwikkelt een slim armbandje ontwikkeld dat met andere armbandjes kan communiceren zodra deze dichtbij elkaar zijn. Blijkt de drager van een armbandje later COVID-19 positief, dan wordt het unieke ID van dit bandje als een soort alarm via een radiosignaal naar alle bandjes verzonden.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>SMART-Access is een B2B-platform in combinatie met een consumentenapp dat ondersteuning biedt bij de beheersing van besmettingsrisico's bij evenementen met als doel maximale publiekstoegankelijkheid in een gezonde sfeer.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Dexels en SynchronicIT ontwikkelen een innovatieve COVID-19 wearable voor social distancing & contact tracing bij binnen- en buitensportevenementen. De armband is volledig compatible met de Corona Melder app en hanteert dezelfde privacy standaarden, maar is veel nauwkeuriger en bereikt ook doelgroepen zonder smartphone zoals kinderen en ouderen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Pro Health Medical wil de methode Safe@ Event ontwikkelen om te voorkomen dat bezoekers besmet met het COVID-19 virus binnentreden in een stadion, theater of andere publieke bijeenkomst. Dit willen zij doen door het gebruik van een nieuwe sneltest, de ontwikkeling van een digitaal gezondheidspaspoort en het gebruik van snelle digitale toegangscontrole.</i>

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

